

Jaarverslag 2013

STICHTING PENSIOENFONDS VAN DE KAS BANK

jaarverslag 2013

Jaarverslag 2013

Inhoudsopgave

Woord van de voorzitter	3
Karakteristieken van het Pensioenfonds	5
Jaarrekening	36
Balans	37
Staat van baten en lasten	38
Kasstroomoverzicht	39
Toelichting behorende tot de jaarrekening	40
Overige gegevens	62
Actuariële Verklaring over het jaar 2013	63
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	65

Jaarverslag 2013

Woord van de voorzitter

Het jaar 2013 was voor de pensioensector wederom een bewogen jaar. Voor veel pensioenfondsen liep eind 2013 het korte termijn herstelplan af en werd voor veel deelnemers duidelijk of er wel of niet gekort moest worden. De stijgende rente zorgde er voor dat een groot aantal fondsen uiteindelijk geen of een lagere korting in april 2014 moest doorvoeren. Ook ons pensioenfonds had in 2012 een korting aangekondigd, de financiële positie ultimo jaar was ruim voldoende om de korting te voorkomen.

Ondanks positieve berichten over stijgende dekkingsgraden en niet doorgevoerde kortingsmaatregelen staat de toekomstbestendigheid van het pensioenstelsel nog steeds onder druk. Door vergrijzing en ontgroening kunnen schokken op de financiële markten en de extra kosten als gevolg van de stijgende levensverwachtingen niet meer enkel door de fondsen en de werkgevers gedragen worden, maar wordt het risico meer en meer gelegd bij de deelnemers. In 2013 is in de pensioensector intensief en breed discussie gevoerd over mogelijke oplossing voor dit probleem middels het nieuwe Financiële Toetsingskader (FTK), waarbij elk fonds de mogelijkheid heeft om te kiezen tussen een nominaal en een reëel contract. De planning is het nFTK op 1 januari 2015 in werking treedt. De wetgever lijkt niet te kiezen voor het reële of het nominale contract, maar voor een tussenvariant. Medio 2014 is nog niet duidelijk hoe deze variant er daadwerkelijk uit ziet en of dit inderdaad een oplossing is om de toekomstbestendigheid van het stelsel te waarborgen.

Een andere reactie van de wetgever op de crisis was de wet versterking bestuur pensioenfondsen. In deze wet is een aantal bestuursmodellen voorgeschreven waaruit elk pensioenfonds kan kiezen. Deze modellen moeten enerzijds de deskundigheid van het Bestuur verder versterken en anderzijds zorgen dat alle risicodragers, dus ook de gepensioneerden, vertegenwoordigd zijn.

Als gevolg van de financiële crisis ontwikkelt de wetgever veel initiatieven om een herhaling te voorkomen. Ook werkgevers nemen het initiatief om de vaak dure pensioenregelingen te versoberen en om de impact van financiële ontwikkelingen op de pensioenverplichtingen in hun balans te beperken. Gevolg van dit laatste initiatief is dat een pensioenfonds meer op afstand komt te staan van de werkgever, waardoor sprake is van een overheveling van risico's van de werkgever naar de werknemer. Het is voor elke deelnemer dan ook belangrijk om zich, ook al op jonge leeftijd, te verdiepen in de

Jaarverslag 2013

pensioenmaterie. Hoe eerder je begint met het onderzoeken van je financiële positie (dat is niet alleen pensioen, maar ook spaargeld, eigen huis) op pensioendatum hoe beter je in staat bent om aanvullende maatregelen te nemen.

Pensioen, het blijft een interessant onderwerp dat volop in beweging is. Het blijft ook een onderwerp dat veel Nederlands niet tot beperkt interesseert, dan wel te laat interesseert. Met de verschuiving van risico's naar deelnemers is dit een zorgwekkende constatering. Wij als Fonds doen ons uiterste best om onze deelnemers te bereiken en hen handvatten te bieden om hun financiële positie in kaart te brengen.

Ook als Bestuur zullen wij ons het komende jaar weer volop inzetten om de belangen van alle betrokkenen op een evenwichtige en zorgvuldige wijze te behartigen.

Mark Stoffels

Jaarverslag 2013
Karakteristieken van het Pensioenfonds
Profiel

Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK (hierna: Fonds), statutair gevestigd in Amsterdam, is opgericht op 8 december 1953. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41200423. Het Fonds is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij de Pensioenfederatie. Het Fonds heeft tot doel uitvoering te geven aan de pensioenreglementen. De laatste statutenwijziging was op 17 november 2010.

Organisatie, peildatum 31 december 2013

Bestuur

Werkgeversvertegenwoordigers	functie	einde zittingsperiode
M.R. Stoffels	voorzitter	geen
R. Buisman	plv. secretaris	geen
J.T. Stuker	lid	geen
Werknemersvertegenwoordigers		
R.W. Dieker	secretaris	2014
A.N.P. de Wit	plv. voorzitter	2018
P.H. Valk-Noordbruis	lid	2016

Verantwoordingsorgaan en Deelnemersraad

Werkgeversvertegenwoordigers		
J.T. Bijker	voorzitter Verantwoordingsorgaan	geen
J.H. Bobeldijk		geen
Gepensioneerden		
H.A. Bolsenbroek, tevens lid Deelnemersraad		geen
N. van Leeuwen, tevens lid Deelnemersraad		geen
Deelnemers		
M. Pover, tevens lid Deelnemersraad	voorzitter Deelnemersraad	geen
R.F. Kok, tevens lid Deelnemersraad		geen

Visitatiecommissie

A. Heuzinkveld	geen
P. Molenaar	geen
E.A.W.M. Uijen	geen

Compliance Officer

C.W.N. van Pruissen	geen
---------------------	------

Ambtelijk Secretaris

D.J. Bannet	geen
-------------	------

Jaarverslag 2013

Structuur van het Pensioenfonds

Bestuur

Het Bestuur van het Fonds bestaat uit zes leden, drie werknemers- en drie werkgeversvertegenwoordigers. Gedurende 2013 hebben zich geen mutaties in het Bestuur voorgedaan. Op 1 juli 2014 verlaat de heer de Wit, plaatsvervangend voorzitter van het Fonds, de KAS BANK en daarmee treedt hij ook uit het Bestuur van het Fonds. Zijn plaats in het Bestuur zal worden ingenomen door een afgevaardigde namens de gepensioneerden.

Deelnemersraad

De Deelnemersraad bestaat uit vier leden, twee actieve deelnemers en twee gepensioneerden.

De Deelnemersraad adviseert het Bestuur gevraagd of uit eigen beweging over aangelegenheden die het Fonds betreffen. In de Statuten van het Fonds is vastgelegd over welke voorgenomen besluiten van het Fonds de Deelnemersraad in ieder geval in de gelegenheid gesteld wordt advies uit te brengen. De Deelnemersraad heeft in het verslagjaar positief advies uitgebracht over de pensioenregeling 2014, inclusief het toeslagenbeleid en de uitvoeringsovereenkomst. Het Bestuur heeft de Deelnemersraad actief geïnformeerd over onder meer de uitkomsten en maatregelen naar aanleiding van het uitgevoerde data readiness onderzoek door Towers Watson bij onze pensioenadministrateur (Delta Lloyd Levensverzekeringen), over de ontwikkeling in de financiële positie van het Fonds, over de wijze waarop het Bestuur invulling wil gaan geven aan de wet versterking bestuur pensioenfonds, over de implementatie van de nieuwe pensioenregeling en de daarbij horende financiering en over de visie van het Bestuur op de toekomst van het Fonds.

Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan bestaat uit zes leden, te weten de vier leden van de Deelnemersraad aangevuld met twee leden die zijn voorgedragen door de werkgever. De opbouw is zo gekozen dat zoveel mogelijk wordt samengewerkt met de Deelnemersraad om overlapping te voorkomen.

Het Verantwoordingsorgaan is bevoegd jaarlijks een algemeen oordeel te geven over:

- het handelen van het Bestuur aan de hand van het jaarverslag;
- de jaarrekening en andere relevante informatie, waaronder, indien van toepassing, de bevindingen van de Visitatiecommissie; en

Jaarverslag 2013

- het door het Bestuur uitgevoerde beleid in het afgelopen kalenderjaar.

In dit jaarverslag is het oordeel van het Verantwoordingsorgaan opgenomen over 2013. Het Bestuur heeft het Verantwoordingsorgaan actief geïnformeerd over onder meer de uitkomsten en maatregelen naar aanleiding van het uitgevoerde data readiness onderzoek door Towers Watson bij onze pensioenadministrateur (Delta Lloyd Levensverzekeringen), over de ontwikkeling in de financiële positie van het Fonds, over de wijze waarop het Bestuur invulling wil gaan geven aan de wet versterking bestuur pensioenfondsen, over de implementatie van de nieuwe pensioenregeling en de daarbij horende financiering en over de visie van het Bestuur op de toekomst van het Fonds.

Visitatiecommissie

De Visitatiecommissie is samengesteld uit onafhankelijke deskundigen met bestuurlijke ervaring. De commissie bestaat uit drie leden, de heren A. Heuzinkveld (Manager Human Resources Koninklijke Gazelle N.V. en voorzitter Pensioenfonds Koninklijke Gazelle), mr. E.A.W.M. Uijen (Algemeen directeur bij Stichting Notarieel Pensioenfonds) en P. Molenaar RBA (Directeur van Allianz Global Investors).

De Visitatiecommissie is belast met het interne toezicht. Zij beoordeelt de wijze waarop het Fonds wordt aangestuurd, de beleid- en bestuursprocedures en ook de risico's op de lange termijn. De Visitatiecommissie rapporteert aan het Bestuur. Het Bestuur bespreekt de rapportage van de Visitatiecommissie met het Verantwoordingsorgaan.

Het Bestuur en de Visitatiecommissie hebben in onderling overleg besloten om de visitatie te starten in april 2014. De visitatie is dan ook nog onderhanden, waardoor de bevindingen van de Visitatiecommissie naar aanleiding van hun werkzaamheden niet in dit jaarverslag zijn opgenomen.

Jaarverslag 2013

Bestuurscommissies

Het Bestuur heeft commissies benoemd die het Bestuur ondersteunen bij de uitvoering van haar taken.

Beleggingscommissie

De Beleggingscommissie bestaat uit twee bestuursleden, namelijk de heren A.N.P. de Wit (voorzitter) en J.T. Stuker en een externe adviseur van Towers Watson B.V., de heer J. Molenaar. Daar waar nodig kan de Beleggingscommissie andere externe adviseurs raadplegen.

De Beleggingscommissie doet tijdens vergaderingen van het voltallige Bestuur schriftelijk en/of mondeling verslag van haar activiteiten en van de beweegredenen achter haar adviezen aan het Bestuur.

Het Fonds heeft het vermogensbeheer van de beleggingen uitbesteed aan twee partijen, Delta Lloyd Asset Management N.V. (discretionair mandaat en beleggingsfondsen) en BlackRock Institutional Trust Company (hierna BlackRock) (beleggingsfondsen). Delta Lloyd Asset Management N.V. is verantwoordelijk voor het vermogensbeheer van de matching portefeuille (afdekken renterisico) en Blackrock voor het vermogensbeheer van de return portefeuille. KAS BANK N.V. (hierna KAS BANK) verzorgt de afdekking van het valutarisico. Het Fonds heeft met de vermogensbeheerders afspraken gemaakt over de inrichting van de portefeuille en aan welke benchmark de behaalde beleggingsresultaten worden getoetst.

KAS BANK voert de beleggings- en financiële administratie, waardoor de beleggingen onafhankelijk van de vermogensbeheerders worden geadministreerd en gewaardeerd. KAS BANK rapporteert periodiek aan het Fonds onder meer over eventuele afwijkingen van de beleggingen met het aan de vermogensbeheerders verstrekte mandaat (compliance monitoring), over verschillen tussen de performance volgens de beleggingsadministratie en de vermogensbeheerders (performance measurement) en over de gelopen risico's in de portefeuille (ex post risicoanalyse).

In 2013 heeft de Beleggingscommissie zich onder meer bezig gehouden met:

- het voeren van een beleggingsbeleid ten opzichte van de strategische benchmark;
- het monitoren van de (risico's in de) beleggingsportefeuille;
- het monitoren van de kosten van vermogensbeheer en de transactiekosten; en

Jaarverslag 2013

- het monitoren van de externe vermogensbeheerders, inclusief de transitie begin 2013.

Communicatiecommissie

De Communicatiecommissie bestaat uit twee leden, de heer R.W. Dieker, voorzitter, en mevrouw P.H. Valk-Noordbruis. Zij worden hierin ondersteund door een medewerker van KAS BANK. De Communicatiecommissie doet tijdens vergaderingen van het voltallige Bestuur schriftelijk en/of mondeling verslag van haar activiteiten. Zij legt voorgenomen communicatie ter accordering voor aan het Bestuur.

De Communicatiecommissie heeft als doel het communicatiebeleid voor te bereiden en sturing te geven aan de uitvoering hiervan. In het communicatiebeleidsplan staat het algemene communicatiebeleid beschreven en wordt aangegeven welke communicatiemiddelen hiervoor worden ingezet. In dit plan wordt ook gewaarborgd dat het Fonds alle wettelijke informatieverplichtingen nakomt. Naast het communicatiebeleidsplan wordt ieder jaar het communicatiejaarplan opgesteld.

Tijdens de jaarvergadering op 27 juni 2013 heeft het Bestuur een toelichting gegeven op het jaar 2012 en de ontwikkelingen gedurende de eerste zes maanden van 2013.

In september 2013 heeft het Fonds al zijn actieve deelnemers in het Uniform Pensioenoverzicht geïnformeerd over hun per ultimo 2012 opgebouwde en op te bouwen pensioen bij het Fonds. Deelnemers hebben via de website van het Fonds (www.kasbank.enmijnpensioen.nl) actuele informatie beschikbaar over hun tot dan toe opgebouwde en op te bouwen pensioen bij het Fonds. Daarnaast heeft elke Nederlander via de website www.mijnpensioenoverzicht.nl met zijn DigiD de mogelijkheid om een overzicht te krijgen van de door hem opgebouwde en op te bouwen pensioenaanspraken bij alle (vroegere) werkgevers.

Daarnaast heeft het Bestuur de deelnemers van het Fonds in PF-Updates geïnformeerd over lopende zaken, waaronder

- de financiële situatie van het Fonds;
- de pensioenregeling 2014, inclusief het toeslagenbeleid en de financiering
- de gevolgen van de wet versterking bestuur pensioenfondsen voor het Fonds;
- het niet doorvoeren van de voorgenomen kortingsmaatregel per 1 april 2013; en
- de toeslagverlening per 1 juli 2013.

Jaarverslag 2013

Financiële commissie

De Financiële commissie bestaat uit twee leden, mevrouw P.H. Valk-Noordbruis, voorzitter, en de heer J.T. Stuker. Zij worden ondersteund door twee medewerkers van KAS BANK. De Financiële commissie doet tijdens vergaderingen van het voltallige Bestuur schriftelijk en/of mondeling verslag van haar activiteiten.

In 2013 heeft de Financiële commissie zich onder meer bezig gehouden met:

- het verzorgen van de financiële informatieverschaffing van het pensioenfonds, in het bijzonder de jaarrekening en de staten ten behoeve van de toezichthouder, in overeenstemming met van toepassing zijnde wet- en regelgeving;
- het opvolgen van de aanbevelingen van de externe accountant en de externe (certificerend) actuaris; en
- het aansturen van de pensioenuitvoering, inclusief de ondersteuning van Towers Watson bij het data readiness onderzoek bij Delta Lloyd Levensverzekering en van PA Consulting bij de start van de selectie naar een pensioenadministrateur.

Risicocommissie

De Risicocommissie bestaat uit twee leden, de heren R. Buisman, voorzitter, en M.R. Stoffels. De Risicocommissie heeft tot taak namens het gehele Bestuur toezicht uit te oefenen op het risicobeheer verbonden aan de pensioenfondsactiviteiten.

De Risicocommissie doet tijdens vergaderingen van het voltallige Bestuur schriftelijk en/of mondeling verslag van haar activiteiten.

In 2013 heeft de Risicocommissie zich onder andere bezig gehouden met

- het opstellen van een statuut voor de commissie;
- het actualiseren van het procedurehandboek;
- het uitvoeren van een risk self assessment naar de pensioenadministratie (administratie van de verplichtingen van het Fonds); en
- het opstellen van het uitbestedingsbeleid.

Klachtencommissie

De Klachtencommissie bestaat uit twee leden, te weten de heren M.R. Stoffels, voorzitter, en R.W. Dieker. De Klachtencommissie houdt zich bezig met het afhandelen

Jaarverslag 2013

van klachten. Klachten van deelnemers worden gemeld en geregistreerd bij het Pensioenbureau, deze legt de klachten voor aan de Klachtencommissie. De Klachtencommissie komt bijeen zodra er een klacht is ontvangen en legt verantwoording af aan het Bestuur.

In 2013 is er een klacht ontvangen van een gewezen deelnemer betreffende de invoering van de nieuwe pensioenregeling en de financiering daarvan. De commissie heeft zowel mondeling als schriftelijk reactie gegeven op de klacht.

Compliance Officer

Het Fonds beschikt over een compliance charter, een gedragscode en een compliance programma. Alle als insiders aangemerkte personen hebben de gedragscode ondertekend. Insider zijn de leden van het Bestuur, de Deelnemersraad, het Verantwoordingsorgaan, de Visitatiecommissie, de ambtelijk secretaris, de leden van de verschillende commissies en de Compliance Officer van het Fonds. De leden van het Bestuur hebben ook opgave gedaan van hun relevante nevenfuncties.

Pensioenbureau

Het Pensioenbureau ondersteunt het Bestuur bij de uitoefening van haar taken. Het Pensioenbureau is verantwoordelijk voor een aantal uitvoerende taken op de gebieden organisatie, pensioenreglementen en externe verantwoording. Daarnaast draagt het Pensioenbureau zorg voor de implementatie van bestuursbesluiten in de operationele organisatie en voor de communicatie met de afdeling Human Resources van KAS BANK en fungeert het Pensioenbureau als vraagbaak voor actieve deelnemers, slapers en gepensioneerden.

In februari 2013 heeft het Bestuur besloten de taken van het Pensioenbureau onder te brengen in de Financiële commissie en de Communicatiecommissie.

Ambtelijk secretaris

Een ambtelijk secretaris ondersteunt het Bestuur bij het voorbereiden en de verslaglegging van alle vergaderingen van het Bestuur, de Beleggingscommissie, de Risicocommissie, de Financiële commissie, de Communicatiecommissie en de vergaderingen van het Bestuur met het Verantwoordingsorgaan en de Deelnemersraad en alles wat daarmee samenhangt.

Externe ondersteuning

Jaarverslag 2013

Onder meer ten behoeve van actuariële zaken, risicobeheersing op lange termijn en juridische ondersteuning maakt het Fonds gebruik van externe deskundigen. Mercer (Nederland) B.V. ondersteunt het Fonds bij actuariële zaken en risicobeheersing op lange termijn. Towers Watson B.V. ondersteunt het Fonds op het gebied van vermogensbeheer en opleidingen.

Koepelorganisatie

Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

Jaarverslag 2013
Kerncijfers

Per ultimo jaar	2013	2012	2011	2010	2009
Aantal verzekerden					
Aantal deelnemers	721	757	759	763	829
Aantal slapers	842	822	796	762	732
Aantal (tijdelijke)pensioentrekkenden	368	339	329	310	301
Reglementvariabelen					
Indexatie actieven per 1 januari in %	0,0%	1,25%	0,0%	1,0%	3,0%
Indexatie inactieven per 1 juli in %	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Pensioenuitvoering					
Feitelijke premie	7.398	8.262	7.687	8.115	14.887
Gedempte premie	5.557	6.169	5.650	6.435	7.636
Kostendekkende premie	7.398	8.262	6.433	6.683	9.949
Pensioenuitvoeringskosten	646	714	567	705	495
Uitkeringen	4.653	4.296	4.122	3.998	3.880
Vermogenssituatie en solvabiliteit					
Pensioenvermogen	26.891	15.719	-1.414	6.156	7.048
Pensioenverplichtingen	197.824	205.385	189.024	160.953	140.961
Dekkingsgraad (%) - marktwaarde	113,6%	107,7%	99,3%	103,8%	105,0%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,2%	104,2%	104,2%	104,2%	105,0%
Vereiste dekkingsgraad	113,5%	112,2%	112,7%	113,7%	115,1%
Beleggingsportefeuille					
Aandelen	68.644	50.955	46.832	51.741	42.949
Vastrentende waarden	152.714	159.502	124.745	112.079	91.230
Derivaten	592	8.201	14.870	1.078	-2.330
	221.950	218.658	186.447	164.898	131.849
Beleggingsperformance					
Beleggingsrendement in %	1,5%	15,8%	10,9%	7,9%	12,4%
Benchmark in %	1,8%	12,4%	0,7%	5,1%	12,7%

Jaarverslag 2013

Verslag van het Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het Bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, over het door het Bestuur gevoerde beleid, alsmede over de beleidskeuzes voor de toekomst.

Het verantwoordingsorgaan is van mening dat het Bestuur op een evenwichtige en juiste wijze de belangen van alle stakeholders in het afgelopen jaar heeft behartigd.

In 2013 heeft het Bestuur het verantwoordingsorgaan en de deelnemersraad regelmatig gesproken over de lopende dossiers zoals:

- het toekomstige bestuursmodel,
- vacature bestuur i.v.m. nieuw bestuursmodel
- nieuwe invulling verantwoordingsorgaan/deelnemersraad
- de communicatie naar de deelnemers
- samenwerkingsverband met andere fondsen

Wel adviseren wij het Bestuur om de inhoudelijke informatieverstrekking aan alle geledingen, die betrokken zijn bij het pensioenfonds, te verbeteren en op een meer gestructureerde manier te laten verlopen.

Het verantwoordingsorgaan vertrouwt erop dat het Bestuur in 2014 opnieuw de belangen van alle stakeholders zal behartigen.

Amsterdam, 23 mei 2014

Verantwoordingsorgaan van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK:

Jeannet Bijker

Harm Bolsenbroek

Nico van Leeuwen

Erik Bobeldijk

Rob Kok

Martijn Pover

Jaarverslag 2013

Verslag van het Bestuur

Algemene ontwikkelingen

Ook 2013 is weer een bewogen jaar geweest voor de Nederlandse pensioensector. In februari 2012 moesten 103 Nederlandse pensioenfondsen een voorlopig besluit tot korten, met percentages tussen 0,5% en 7% en uit te voeren in april 2014, aankondigen. Uiteindelijk blijven er 68 fondsen over die de korting per april 2014 gaan doorvoeren.

Gedurende 2013 is door de sector in samenspraak met de verschillende ministeries uitvoerig gesproken over het financieel toetsingskader (FTK) dat van kracht zou moeten zijn vanaf 1 januari 2015. Hierin zal worden vastgelegd hoe pensioenfondsen hun pensioenregelingen moeten inrichten. In eerste instantie was er een keuze tussen een reëel stelsel en een nominaal stelsel, maar de staatssecretaris lijkt te nijgen naar een tussenvariant. Hoe deze tussenvariant er precies uitziet, moet duidelijk worden in de zomer van 2014. In 2013 kondigde de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan in 2014 een breed maatschappelijk debat, het nationaal pensioendebat, te willen starten over de toekomst van ons pensioenstelsel.

Op 1 juli 2013 treedt de wet versterking bestuur pensioenfondsen in werking, waarbij een overgangperiode tot 1 juli 2014 geldt. De wet heeft drie doelstellingen: 1) versterking van deskundigheid en intern toezicht, 2) adequate vertegenwoordiging van alle risicodragers en 3) stroomlijnen van taken en organen.

Het is belangrijk dat pensioenfondsen hun functioneren verder verbeteren én dit inzichtelijker maken, met als doel dat belanghebbenden er vertrouwen in hebben dat de pensioenfondsen het aan hen toevertrouwde geld goed beheren en de belangen van alle betrokkenen evenwichtig afwegen. De Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid hebben daarom in september 2013 de Code Pensioenfondsen (hierna: de Code) opgesteld. Zij proberen met deze Code de verhoudingen binnen het pensioenfonds en de communicatie met de belanghebbenden transparanter te maken en bij te dragen aan het versterken van 'goed pensioenfondsbestuur'. De Code treedt in werking op 1 januari 2014.

In 2014 en 2015 zal het fiscaal kader, het zogenaamde Witteveenkader, rondom pensioenen ingrijpend wijzigen. Opbouwpercentages worden in twee stappen verlaagd

Jaarverslag 2013

naar uiteindelijk 1,875% voor middelloonregelingen. Bovendien zal voor inkomen boven € 100.000 niet langer fiscaal gunstig pensioen kunnen worden opgebouwd.

Naast alle nationale regelgeving trad in februari 2013 de European Markets Infrastructure Regulation (EMIR) in werking. Deze Europese regelgeving is ontstaan op een G20 vergadering over de oorzaken van de kredietcrisis. EMIR is de Europese tegenhanger van de Amerikaanse Dodd-Frank Act en heeft tot doel de handel en posities in derivaten transparanter en minder risicovol te maken. Ondanks het feit dat Nederlandse pensioenfondsen een vrijstelling van een deel van de EMIR regelgeving hebben gekregen voor een periode van ten minste drie jaar, worden zij er toch door geraakt. EMIR zal voor de derivatenposities die pensioenfondsen aanhouden, een behoorlijke extra administratieve last betekenen.

Ontwikkelingen binnen Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK

Algemeen

In 2013 waren er veel zaken die de aandacht van het Bestuur van het Fonds vroegen. Naast de hiervoor beschreven ontwikkelingen en de reguliere bestuurstaken heeft het Bestuur in 2013 veel tijd besteed aan het voorstel van de sponsor om de pensioenregeling aan te passen.

Wet- en regelgeving

Het Bestuur heeft alle opties uit de wet versterking bestuur pensioenfondsen geanalyseerd en heeft ervoor gekozen om het huidige paritaire model te handhaven, inclusief het jaarlijkse toezicht door de Visitatiecommissie. Het Bestuur heeft hierbij vooral de elementen deskundigheid, continuïteit en kosten laten meewegen. Een belangrijk onderdeel van de wet is de verplichte participatie van een pensioengerechtigde in het Bestuur. Het Fonds dient uiterlijk 1 juli 2014 een pensioengerechtigde in het Bestuur opnemen, binnen de werknemersgeleding. Daarnaast zal de Deelnemersraad opgaan in het Verantwoordingsorgaan.

Het Bestuur heeft de Code pensioenfondsen geanalyseerd en het Fonds voldoet in belangrijke mate aan de normen die in de Code zijn beschreven. Gedurende 2014 zullen initiatieven worden genomen om te voldoen aan die normen waaraan het Fonds nog niet (volledig) voldoet.

Nieuwe pensioenregeling

Jaarverslag 2013

Eind 2013 is door het merendeel van de deelnemers de nieuwe pensioenregeling geaccepteerd, inclusief aangepast toeslagenbeleid en financiering. De nieuwe pensioenregeling geldt vanaf 1 januari 2014. Het Bestuur heeft zich in deze discussie, conform haar taak, gericht op het toetsen van de financierbaarheid en uitvoerbaarheid van de voorgestelde regeling. Hiervoor heeft het Bestuur, met ondersteuning van onze externe adviseur, diverse analyses uitgevoerd, onder andere ten aanzien van de evenwichtige belangenafweging.

De pensioenregeling 2014 is soberder dan de pensioenregelingen die vóór 2011 zijn afgesloten, maar beter dan de pensioenregeling 2011 en valt binnen de fiscale kaders die in 2014 gelden. De financiering van de toeslagen wordt niet langer (volledig) gefinancierd door de sponsor en moet komen uit de premie, rendementen en vrije middelen van het Fonds. De sponsor zal ter compensatie in 2014 eenmalig een bedrag storten in het Fonds van € 7 miljoen en jaarlijks een bedrag van 5% van het pensioengevend salaris.

Financiële positie en resultaten

De dekkinggraad (verhouding tussen het eigen vermogen en de verplichtingen) van het Fonds bedraagt ultimo 2013 113,6% (ultimo 2012: 107,7%).

Ontwikkeling dekkinggraad	Werkelijk	Herstelplan	Vershil
Dekkinggraad per 31 december 2012	107,7%	104,0%	3,7%
Nieuwe aanspraken	0,1%	0,9%	-0,7%
Uitkeringen	0,2%	0,1%	0,1%
Toeslagverlening	-0,3%	-0,5%	0,2%
Wijziging rentetermijnstructuur, gevolgen TV*	4,1%	0,0%	4,1%
Beleggingsresultaat	1,2%	0,9%	0,3%
Overige oorzaken	0,6%	-0,1%	0,6%
Dekkinggraad per 31 december 2013	113,6%	105,3%	8,3%

* Technische Voorziening

De pensioenverplichtingen zijn met 3,7% gedaald tot € 197,8 miljoen ultimo 2013 (ultimo 2012: € 205,4 miljoen). De waarde van de beleggingsportefeuille steeg met 1,5% tot € 222,0 miljoen ultimo 2013 (ultimo 2012: € 218,7 miljoen). De belangrijkste reden voor de gedaalde pensioenverplichtingen is de licht gestegen rente waartegen de verplichtingen contant gemaakt worden. De stijging van de beleggingen is enerzijds het

Jaarverslag 2013

gevolg van de ontvangen premies van de sponsor en anderzijds van de beleggingsresultaten over 2013, hoewel deze resultaten 0,3% achterbleven (2012: +2,6%) bij de benchmark. Het saldo van baten en lasten over 2013 bedroeg € 11,2 miljoen (2012: € 17,1 miljoen).

De dekkingsgraad op basis van de marktrente was per 31 december 2013 110,4%. Het verschil tussen dekkingsgraad op basis van de dagcurve (marktrente) en de door DNB voorgeschreven rentecurve (UFR) is daarmee 3,2%.

Verschil dekkingsgraad op basis van UFR-curve en marktwaarde	
Dekkingsgraad per 31 december 2013 op basis van dagcurve	110,4%
Impact 3-maands middeling	-1,1%
Impact Ultimate Forward Rate	4,3%
Dekkingsgraad per 31 december 2013 op basis van DNB-curve	113,6%

Beleggingen

De beleggingen van het Fonds bestaan uit twee deelportefeuilles, een matching en een return portefeuille. De matching portefeuille bedraagt 70% van de portefeuille, en is bedoeld voor het matchen van de verplichtingen van het Fonds en bestaat o.a. uit staatsobligaties, credits en rente derivaten. De return portefeuille bedraagt 30% van de portefeuille en bestaat uit een aandelen portefeuille. De beleggingen werden in 2013 beheerd door Delta Lloyd Asset Management (omvang € 153,2 miljoen) en BlackRock (omvang € 68,6 miljoen). KAS BANK verzorgt de afdekking van de valutarisico's.

In 2013 heeft het Fonds een rendement van 1,5% behaald tegen 1,8% van de benchmark. In 2013 is de strategische benchmark aangepast waardoor de rente overlay nu een integraal onderdeel is van de benchmark. Hiermee is het eenvoudiger geworden om het rendement van de totale beleggingen te beoordelen. De strategische allocatie van 70% matching en 30% return, met een 60% rentehedge, is in 2013 niet gewijzigd. De benchmark bestaat nu uit 70% uit de strategische rentehedge portefeuille en 30% de aandelen benchmark MSCI AC World, waarvan 75% van de valuta's USD, JPY en GBP is gehedged.

In onderstaande tabel is deze onderverdeling verder uitgewerkt.

Jaarverslag 2013

Performance	Fonds	Benchmark
Totaal	1,5%	1,8%
Matching portefeuille	-4,5%	-5,6%
Return portefeuille	18,3%	21,0%

Voor aandelen was 2013 een zeer goed jaar. De aandelen benchmark heeft een rendement behaald van 21%, het Fonds haalde een lager rendement van 18,3%. In het begin van het jaar gold er nog een actief aandelenbeleid, wat negatief heeft bijgedragen. Vanaf 1 maart is het aandelen beleid passief.

De matching benchmark behaalde een rendement van -5,6%, lager dan het rendement behaalt door het Fonds van -4,5%. Voor obligaties was 2013 geen goed jaar als gevolg van de stijgende rente, het rendement komt uit op 0,7%. De stijgende rente zorgde ook voor dalende marktwaarde van de swapportefeuille, dit zorgde uiteindelijk samen met de obligaties voor een rendement van -4,5%.

Delta Lloyd Asset Management heeft een rendement behaald lager dan hun benchmark. De lage risicopositionering in de portefeuille die in de afgelopen jaren positief heeft uitgewerkt, zorgde in 2013 voor minder goede resultaten.

In 2012 is een selectie gestart voor een nieuwe manager die de return portefeuille gaat beheren. In maart 2013 is het mandaat van Insinger beëindigd en vervangen voor een mandaat bij BlackRock.

Het passieve aandelen mandaat bij BlackRock laat vanwege de strategie een rendement zien in lijn met de benchmark.

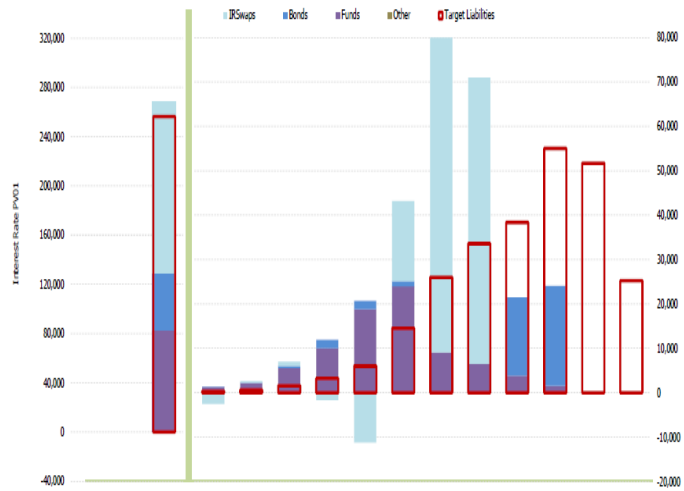
Vermogensbeheerder	Fonds	Benchmark
BlackRock*	11,5%	11,4%
Delta Lloyd Asset Management	1,5%	3,1%

* Inceptie 1 maart 2013

Jaarverslag 2013

Renterisico

Het renterisico is een van de grootste risico's dat het Fonds loopt. De strategische afdekking van het renterisico bedraagt 60%, met een bandbreedte van +/- 5%. Dit betekent dat 40% van het renterisico dus niet is afgedekt, waardoor de dekkinggraad zal dalen bij een dalende rente, en vice versa. Voor de uitvoering van het renteafdeckingsbeleid wordt

gebruik gemaakt van de zuivere swapcurve. Toetsing van de mate van renteafdekking vindt plaats op basis van UFR curve, curve risico's en de (ex post) effectiviteit van de rentehedge en vindt eens per kwartaal plaats. Dagelijks wordt gecontroleerd of de rentehedge binnen de gestelde bandbreedtes beweegt. Op 31 december 2013 was de rentehedge 62,8% op basis van de zuivere swapcurve en 80,6% op UFR basis. De effectieve rentehedge over 2013 bedraagt 49,6%, deze lagere effectieve rentehedge heeft een positief effect gehad op de dekkinggraad van 0,7% door een stijgende rente.

Valutarisico

Van de aanwezige valuta's in de beleggingsmix worden de volgende valuta's geheel of gedeeltelijk afgedekt:

- USD – 75% afgedekt
- GBP – 75% afgedekt
- JPY – 75% afgedekt

Op maandbasis wordt door middel van 1 maands fx forward contracten de exposure telkens opnieuw afgedekt. Exposure ontwikkelingen gedurende de maand worden niet meegenomen in de afdekking. Controle op de valuta-afdekking wordt dagelijks uitgevoerd door KAS BANK. Bij een afwijking groter dan 10% van de strategische afdekking (<65% en > 85%) kan in overleg met de beleggingscommissie een aanpassing aan de valuta-afdekking worden gedaan, door additionele forwards af te sluiten. De rendementsbijdrage bijdrage over 2013 van de afdekking bedraagt 0,7%.

Derivatengebruik en tegenpartijrisico

Jaarverslag 2013

Beleggen in derivaten is toegestaan voor zover deze bijdraagt aan een vermindering van het risicoprofiel of een doeltreffend portefeuillebeheer vergemakkelijkt. Het Fonds maakt onder andere gebruik van derivaten voor het afdekken van valutarisico's en renterisico's. Het Fonds loopt tegenpartijrisico (krediet risico) op (financiële) tegenpartijen met wie zij transacties uitvoert. Deze risico's worden door het Fonds gemitigeerd door het uitwisselen van onderpand (ISDA/CSA), de looptijd van FX transacties te maximaliseren tot 1 maand en het tegenpartijrisico te monitoren.

Derivative Type CounterParty	Exposure	Market Value
FX Forwards or Equivalents	€ 32,608,842	€ 154,429
KAS BANK	32,608,842	154,429
Swaps	€ 110,092,337	€ 438,329
CSFSW	57,546,054	(3,683,250)
NOMURA INT.	28,565,011	810,989
ROYAL BANK OF SC	23,981,272	3,310,591
Market Value	€ 142,701,179	€ 592,758

Op 31 december 2013 was er per saldo voor €0,3 miljoen aan onderpand ontvangen.

Op kwartaalbasis worden de tegenpartijen besproken en gemonitord op hun S&P credit rating. De minimale kredietwaardigheid voor tegenpartijen van het Fonds is (S&P) investment grade.

Tegenpartij	Rating	Outlook	Review	Update
KAS BANK N.V.	BBB+	Stabiel	10.12.2013	31.12.2013
Delta Lloyd Treasury B.V.	A-	Stabiel	19.06.2013	31.12.2013
Credit Suisse International	A	Stabiel	02.07.2013	31.12.2013
The Royal Bank of Scotland Plc	A	Negatief	31.05.2013	31.12.2013
Nomura International Plc	A-	Stabiel	31.05.2013	31.12.2013
Delta Lloyd Levensverzekering NV	A	Stabiel	19.06.2013	31.12.2013
Delta Lloyd N.V.	BBB+	Stabiel	19.06.2013	31.12.2013

Securities Lending

Jaarverslag 2013

Binnen de aandelenbeleggingsfondsen van BlackRock wordt securites lending toegepast, om extra rendement te genereren. De belangrijkste voorwaarden waarbinnen securities lending mag plaatsvinden zijn:

- Er dient minimaal 102% aan onderpand te worden gestort voor het uitlenen van Amerikaanse aandelen en minimaal 105% aan onderpand voor het uitlenen van overige aandelen.
- Enkel cash wordt geaccepteerd als onderpand. Deze cash wordt herbelegd in een cash collateral fund ('BlackRock Cash Equivalent Fund B') met strikte richtlijnen inzake kredietrisico en liquiditeit.

Het lending programma is conservatief met een relatief laag percentage uitgeleend saldo (<10%).

Het risico bij securities lending is dat de inlener niet aan zijn verplichtingen kan voldoen, en het ontvangen onderpand onvoldoende is om de uitgeleende effecten terug te kopen. Door het dagelijkse collateral management en de haircut wordt dit risico gemitigeerd. Op kwartaalbasis wordt de beleggingscommissie geïnformeerd over het gevoerde securities lending programma.

Liquiditeitsrisico

Pensioenfondsen lopen het risico dat zij niet over voldoende liquide financiële middelen beschikken om op het beoogde moment aan de pensioenuitkering verplichtingen te voldoen. In het Financieel Toetsingskader (FTK) standaard risicomodel van DNB wordt voor het bepalen van het vereist eigen vermogen het liquiditeitsrisico gelijk gesteld aan 0%, met andere woorden dit is geen risico. Voor het Fonds klopt dat, omdat:

- de te ontvangen pensioenpremies groter zijn dan de uit te keren pensioenen;
- het Fonds het liquiditeitsmanagement op een dusdanige manier uitvoert dat er voldoende liquiditeiten beschikbaar zijn op het juiste moment;
- en er niet, of in zeer beperkte mate, wordt belegd in illiquide beleggingen.

Concentratierisico

Concentratierisico is het risico dat ontstaat als een adequate spreiding van activa ontbreekt. Het Fonds heeft een beleggingsstrategie met een weloverwogen spreiding van de beleggingen over categorieën, regio's, sectoren en bedrijven. Het risico is daarmee beperkt. Daarom wordt in de bepaling van het vereist eigen vermogen geen buffer voor dit risico aangehouden.

Jaarverslag 2013
Uitvoeringskosten

De uitvoeringskosten van pensioenfondsen bestaan uit de kosten van pensioenbeheer, de kosten van het vermogensbeheer en de transactiekosten. De AFM pleit voor een helder en transparant inzicht in de kosten die Pensioenfondsen.

Uitvoeringskosten	2013	2012
Kosten van pensioenbeheer in euro per deelnemer	€ 598	€ 657
Kosten van het vermogensbeheer	0,13%	0,22%
Transactiekosten	0,22%	0,16%

De kosten van pensioenbeheer worden gerapporteerd in euro per deelnemer. Het aantal deelnemers is de som van het aantal actieve deelnemers en gepensioneerden. Hierbij is rekening gehouden met de stand per 31 december van het vorige en het huidige boekjaar. Op basis hiervan rekent het Fonds over 2013 met 1.081 deelnemers (2013: 1.086 deelnemers). De kosten van pensioenbeheer zijn over 2013 met 10% gedaald tot € 646.000 (2012: € 714.000). In 2013 werd minder dan in 2012 gebruik gemaakt van de diensten van externe adviseurs, mede door de kosten die in 2012 gemaakt moesten worden in verband met de door KAS BANK beoogde nieuwe pensioenregeling.

De kosten van het vermogensbeheer en transactiekosten worden gerapporteerd in percentage van het belegd vermogen. Hierbij is rekening gehouden met de standen primo en ultimo boekjaar en ultimo kwartaal. Op basis hiervan rekent het Fonds over 2013 met een gemiddeld belegd vermogen van € 220,6 miljoen (2012: € 204,9 miljoen). Over 2013 bedroegen de kosten voor vermogensbeheer € 0,3 miljoen (2012: € 0,5 miljoen) en de transactiekosten € 0,5 miljoen (2012: € 0,5 miljoen).

De daling van de kosten van vermogensbeheer zijn enerzijds het gevolg van de overstap van actief naar passief beheer betreffende de aandelenbeleggingen anderzijds is er een performance fee ontvangen van Delta Lloyd als gevolg van de in 2013 behaalde underperformance.

Eigen vermogen van het Fonds

Eind 2013 bedraagt het eigen vermogen van het Fonds € 26,9 miljoen positief (2012: € 15,7 miljoen positief). Hiermee bedraagt de verhouding tussen pensioenvermogen en de verplichtingen ultimo 2013 113,6% (2012: 107,7%). Dit percentage is beter bekend onder het begrip dekkingsgraad. Het minimaal vereist eigen vermogen is de ondergrens van het vereist eigen vermogen. Indien het Fonds niet over het minimaal vereist

Jaarverslag 2013

vermogen beschikt (er is sprake van een 'dekkingstekort') dient het Bestuur De Nederlandsche Bank hier direct van op de hoogte te stellen en een kortetermijnherstelplan op te stellen. Het vereist eigen vermogen is de omvang van het eigen vermogen waarover het Fonds tenminste moet beschikken. Indien het Fonds niet over dit vermogen beschikt, moet het Bestuur een langetermijnherstelplan indienen bij De Nederlandsche Bank. Het minimaal vereist eigen vermogen van het Fonds is ultimo 2013 104,2% en het vereist eigen vermogen 113,5%.

Pensioenregelingen binnen het Fonds

Alle werknemers die voor 1 januari 2011 in dienst van KAS BANK waren, behalve de leden van de Raad van Bestuur, zijn deelnemer in het Pensioenreglement 2008. Deze deelnemers hebben recht op een ouderdomspensioen, een nabestaandenpensioen en een wezenpensioen. De Pensioenregeling kent een basisregeling op basis van eindloon en een excedent-regeling op basis van middelloon. In het pensioenreglement 2008 wordt een nabestaandenpensioen op risicobasis verzekerd voor deelnemers welke op of na 1 januari 1999 deelnemer zijn geworden. Voor deelnemers welke voor deze datum hun deelnemerschap zijn begonnen is het nabestaandenpensioen op opbouwbasis geregeld. Medewerkers die op of na 1 januari 2011 in dienst van KAS BANK komen, zijn deelnemer in het Pensioenreglement 2011. Deze deelnemers hebben recht op een ouderdomspensioen, een nabestaandenpensioen en een wezenpensioen. De Pensioenregeling kent een basisregeling op basis van middelloon en een nabestaandenpensioen op risicobasis. Deze nieuwe regeling volgt de afspraken uit de CAO, zowel voor wat betreft pensioenopbouw als voor wat betreft de premieverdeling tussen werkgever en werknemer.

Uitvoeringsovereenkomst tussen KAS BANK en het Fonds

In de uitvoeringsovereenkomst zijn de afspraken tussen het Fonds en KAS BANK vastgelegd met betrekking tot de financiering van de pensioenafspraken die KAS BANK heeft gemaakt met de deelnemers. De uitvoeringsovereenkomst is per 1 januari 2012 verlengd en heeft een looptijd van twee jaar (tot 1 januari 2014).

Premiebeleid

In de uitvoeringsovereenkomst tussen het Fonds en KAS BANK is vastgelegd dat de sponsor minimaal de kostendekkende premie betaalt ter financiering van de pensioenverplichting. Deze kostendekkende premie bestaat onder meer uit de inkoop voor ouderdoms- en nabestaandenpensioen, de pensioenuitvoeringskosten, de

Jaarverslag 2013

solvabiliteitsopslag en de inkoop van toeslagen voor actieve deelnemers en inactieve deelnemers. Afgesproken is om bij het vaststellen van de kostendekkende premie de marktrente (met een maximum van 4%) te hanteren zo lang het eigen vermogen van het Fonds lager is dan het vereist eigen vermogen. Deze afspraak verbetert de herstelcapaciteit van het Fonds. Jaarlijks wordt in het actuariële rapport de kostendekkendheid van de verschuldigde premie over het afgelopen jaar getoetst. De totaal verschuldigde premie voor de pensioenregeling(en) wordt gedragen door de werkgever en de werknemers gezamenlijk. Voor de medewerkers die voor 1 januari 2011 al deelnamen aan de pensioenregeling van KAS BANK geldt dat tot een premiepercentage van 10% van de loonsom de werkgever de volledige premie betaalt. Hierboven komt de helft van het meerdere voor rekening van de werkgever, en de helft voor rekening van de werknemer, met een maximum van 5% van de pensioengrondslag. Boven de 20% komt het meerdere volledig voor rekening van de werkgever. Voor medewerkers die op of na 1 januari 2011 zijn gaan deelnemen aan de pensioenregeling van KAS BANK geldt dat tot een premiepercentage van 15% van de loonsom de werkgever de volledige premie betaalt. Hierboven komt de helft van het meerdere voor rekening van de werkgever, en de helft voor rekening van de werknemer, met een maximum van 5%. Boven de 25% komt het meerdere volledig voor rekening van de werkgever. Over 2013 heeft het Fonds een bedrag van € 7,4 miljoen (2012: € 8,3 miljoen) aan premie ontvangen tegenover een kostendekkende premie van € 7,4 miljoen (2012: € 8,3 miljoen). Dit betekent dat het Fonds geen opslag boven de kostendekkende premie heeft ontvangen (2012: nihil). De gedempte kostendekkende premie bedroeg €5,6 miljoen (2012: € 6,2 miljoen).

In 2012 is er in de pers en de politiek veel aandacht geweest voor de terug stortingen die pensioenfondsen in de jaren 90 naar werkgevers hebben gedaan. Het Bestuur heeft het Verantwoordingsorgaan geïnformeerd dat, voor zover wij hebben kunnen vaststellen, er in de jaren 90 geen terugstortingen hebben plaatsgevonden uit het Fonds naar de werkgever.

Pensioenregeling 2014

Met ingang van 1 januari 2014 voert het Fonds de pensioenregeling 2014 uit. Deze regeling is een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling, met een opbouw van 2% en een franchise van €15.000 (2014). Het nabestaandenpensioen is op risicobasis. De toeslagen voor zowel de actieve deelnemers als de inactieve deelnemers zijn afhankelijk van de dekkingsgraad en zijn losgekoppeld van een ex ante maatstaf. Op

Jaarverslag 2013

basis van een toeslagenstaffel worden toeslagen vastgesteld. De toeslagen worden niet langer separaat gefinancierd door de sponsor.

De sponsor betaalt jaarlijks de kostendeekkende premie verhoogd met een opslag van 5% van het pensioengevend salaris. Daarnaast stort de sponsor eenmalig een bedrag van €7 miljoen in het Fonds.

Herstelplan

Eind 2008 heeft het Fonds een kortetermijnherstelplan en een langetermijnherstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank. Het kortetermijnherstelplan ging uit van een dekkingsgraad ultimo 2010 van 107,0%. Aangezien de werkelijke dekkingsgraad ultimo 2010 onder dit streefniveau lag en zelfs onder het minimaal vereist eigen vermogen, heeft het Bestuur besloten om De Nederlandsche Bank toestemming te vragen om de looptijd van het kortetermijnherstelplan te verlengen van drie jaar tot vijf jaar. De Nederlandsche Bank heeft dit verzoek tot verlenging van de looptijd van het kortetermijnherstelplan geaccepteerd.

Dit herstelplan is gebaseerd op wettelijke richtlijnen en de afspraken zoals deze zijn opgenomen in de Uitvoeringsovereenkomst tussen KAS BANK en het Fonds. In dit gewijzigde herstelplan is de beoogde dekkingsgraad van het Fonds ultimo 2013 hoger dan het minimaal vereist eigen vermogen van 104,2%.

Uitgangspunt in het herstelplan is dat de financiële situatie van het Fonds zich herstelt op basis van het huidige beleggings- en risicobeleid en op basis van het premiebeleid zoals is vastgelegd in de Uitvoeringsovereenkomst. In het geval dat de financiële situatie van het Fonds achterblijft bij het herstelplan heeft het Bestuur de volgende mogelijkheden:

- het in overleg met de werkgever komen tot een hogere premiebijdrage van de sponsor;
- het aanpassen van het strategisch beleggings- en risicobeleid; en
- in het uiterste geval het verminderen van pensioenaanspraken en –rechten van (gewezen) deelnemers.

Ultimo 2013 lag de dekkingsgraad (113,6%) van het Fonds ruim boven het minimaal vereist eigen vermogen (104,2%). Uit de evaluatie van het herstelplan die het Bestuur begin 2014 naar De Nederlandsche Bank heeft gestuurd, bleek dat het Fonds geen kortingsmaatregel hoefde te nemen. Eind maart 2014 heeft De Nederlandsche Bank schriftelijk aan het Bestuur gemeld dat het Fonds in staat is geweest om voldoende te herstellen en dat er geen korting per april 2014 hoeft te worden doorgevoerd.

Jaarverslag 2013

Toeslagenbeleid

Het jaarlijks verlenen van een toeslag, ook wel indexatie genoemd, is van belang voor het op peil houden van de waarde van pensioen. Het Fonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenen jaarlijks te verhogen. Voor de gepensioneerden en inactieve deelnemers streeft het Fonds ernaar de pensioenen evenredig te laten stijgen met de ontwikkelingen van de consumentenprijsindex. De mate waarin de pensioenen daadwerkelijk zullen stijgen is mede afhankelijk van de financiële positie van het Fonds. Het Bestuur beslist echter jaarlijks in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken worden aangepast.

Er is – in overeenstemming met het toeslagenbeleid – in juli 2013 aan gepensioneerden en inactieve deelnemers een toeslag verleend van 0,3%. De toeslag aan actieve deelnemers is afhankelijk van de CAO loonstijging. In 2013 betrof de CAO loonstijging 0%, waardoor de actieve deelnemers per 1 januari 2014 op hun middellooncomponent geen toeslag zullen ontvangen. De franchise en het pensioensalaris in de eindloonregeling zijn per 1 januari 2013 eveneens niet verhoogd.

Flexibele elementen in de pensioenregeling

In het pensioenreglement dat sinds 1 januari 2008 van kracht is, is een aantal keuzemogelijkheden opgenomen:

- Vervroeging
- Uitrui van partnerpensioen voor extra direct ingaand ouderdomspensioen
- Uitrui van direct ingaand ouderdomspensioen in extra partnerpensioen
- Variabilisering
- Uitstellen van het prepensioen.

Om te bepalen welk bedrag in bovenstaande gevallen van toepassing is, zijn er flexibiliseringsfactoren gedefinieerd. Deze flexibiliseringsfactoren worden periodiek door het Bestuur bepaald en zijn beschikbaar op de site van het pensioenfonds (kasbank.enmijnpensioen.nl).

Regels rondom waardeoverdracht

De regels rondom waardeoverdracht zijn als volgt:

- op peildatum (laatste dag van iedere kalendermaand) stelt het Fonds vast dat de dekkingsgraad van het Fonds boven de 100% is en wordt de waardeoverdracht

Jaarverslag 2013

uitgevoerd. Mocht dit onverhoopt niet het geval zijn dan moet, de waardeoverdracht worden opgeschort;

- het Fonds informeert in dat geval schriftelijk alle deelnemers die in de periode van opschorting de waardeoverdracht een opgave hebben opgevraagd, over de opschorting en de gevolgen daarvan; en
- Zodra de dekkingsgraad de 100% overschrijdt, zal het Fonds weer meewerken aan de waardeoverdracht.

Individuele waardeoverdracht is alleen toegestaan als de dekkingsgraad van zowel het overdragende als het ontvangende fonds hoger is dan 100%.

In 2013 hebben de (ex-)leden van de Raad van Bestuur het door hen opgebouwde pensioen over de periode 2007 tot en met juli 2011 middels een collectieve waardeoverdracht overgedragen naar hun pensioenregeling bij Delta Lloyd. Voor deze collectieve waardeoverdracht is toestemming ontvangen van DNB.

Deelnemers van het Fonds

Actieve deelnemers

Binnen drie maanden na aanvang van de deelneming moet aan deelnemers een startbrief worden verstrekt. Daarnaast ontvangen deelnemers een Uniform Pensioenoverzicht (UPO). Vanuit de Pensioenwet is het verplicht om jaarlijks eenzelfde pensioenoverzicht te versturen in de vorm van een UPO. Deelnemers kunnen op deze manier gemakkelijk pensioenbedragen vergelijken en bij elkaar optellen.

Gewezen deelnemers

Gewezen deelnemers krijgen bij de beëindiging van de deelneming een opgave van de opgebouwde Pensioenaanspraken, informatie over de toeslagverlening en overige relevante informatie. Zij ontvangen vervolgens iedere vijf jaar een opgave van de opgebouwde pensioenaanspraken en informatie over de toeslagverlening.

Ex-partners

Ex-partners moeten bij scheiding en vervolgens iedere vijf jaar worden geïnformeerd over de opgebouwde aanspraak op partnerpensioen, de toeslagverlening en overige informatie die specifiek voor de ex-partner van belang is.

Pensioengerechtigden

Jaarverslag 2013

Pensioengerechtigden ontvangen bij pensioeningang en vervolgens ieder jaar informatie over hun pensioenrecht, eventuele opgebouwde aanspraken op partnerpensioen en de toeslagverlening.

Mutatieoverzicht deelnemers

Per 31 december 2013 bedroeg het aantal actieve deelnemers 721. Dit betekent een afname van 36 deelnemers ten opzichte van de stand per 31 december 2012 (757). Deze afname wordt als volgt gespecificeerd:

	Deelnemers	Premievrije verzekerden	Ouderdoms- pensioen (tijdelijk)	Nabestaandenp ensioen	Wezen- pensioen
Stand per 1 januari 2013	757	822	240	94	5
Toetredingen	45				
Premievrij geworden	-59	59			
Ingang pensioen	-11	-24	33	6	1
Overlijden	-3	-1	-8	-3	
Waardeoverdracht		-10			
Afloop					-2
Overig	-8	-4	2		
Stand per 31 december 2013	721	842	267	97	4

	Deelnemers	Premievrije verzekerden	Ouderdoms- pensioen	Nabestaandenp ensioen	Wezen- pensioen
Stand per 1 januari 2012	759	796	227	95	7
Toetredingen	49	-	-	-	-
Premievrij geworden	-42	42	-	-	-
Ingang pensioen	-6	-9	25	4	-
Overlijden	-	-2	-10	-5	-

Jaarverslag 2013

Waardeoverdracht	-	-2	-	-	-
Afloop	-	-	-	-	-2
Overig	-3	-1	-2	-	-
Stand per 31 december 2012	757	822	240	94	5

Naleving wet- en regelgeving

Er hebben zich in 2013 geen materiële issues voorgedaan op het gebied van wet- en regelgeving.

Goed Pensioenfondsbestuur

In de Pensioenwet is vastgelegd dat het Bestuur maatregelen moet treffen om goed Pensioenfondsbestuur te waarborgen, onder meer ten aanzien van zorgvuldig bestuur, transparantie en openheid, communicatie, deskundigheid, verantwoording en intern toezicht. Het beleid van het Fonds is erop gericht om hieraan invulling te geven, met nadruk op de volgende onderwerpen:

- risicobeheersing, waaronder financiële risico's en integriteitsrisico's;
- deskundigheid;
- voorkomen van belangenverstrengeling; en
- continuïteitsanalyse.

Procedure aanstelling nieuwe bestuursleden

Nieuwe bestuursleden worden aangesteld conform de Beleidsregel deskundigheid van De Nederlandsche Bank. Indien zich een vacature voordoet, neemt het Bestuur de volgende stappen:

- het al bestaande algemene functieprofiel (=kader) wordt op maat gemaakt voor de specifieke vacature; en
- in de notulen van bestuursvergaderingen wordt de besluitvorming betreffende deze specificaties en de overwegingen bij benoeming opgenomen.

Verantwoord Beleggen

Verantwoord beleggen is beleggen waarbij naast pure financiële zaken ook rekening gehouden wordt met sociale, governance en milieu overwegingen.

Het Bestuur heeft op basis van een kostenafweging, besloten om een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid te voeren, gebaseerd op de wettelijke bepalingen

Jaarverslag 2013

hieromtrent. Het Fonds heeft daarom een uitsluitingsbeleid op clustermunitie producenten in de rendementsportefeuille.

Deskundigheidsbevordering

De 'beleidsregel geschiktheid 2012' omschrijft de eisen waaraan onder meer bestuurders van pensioenfondsen moeten voldoen om door De Nederlandsche Bank geschikt bevonden te worden voor een bestuursfunctie. Verder heeft professioneel gedrag bij de vaststelling van de geschiktheid van een beoogd bestuurder nu eveneens expliciet de aandacht van de toezichthouder.

Een bestuurder krijgt volgens de beleidsregel geen ingroeitijd meer om bekend te raken met het vak en de praktijk van het besturen. Een nieuwe bestuurder moet vanaf dag één geschikt zijn.

Op 7 augustus 2013 trad de Wet versterking bestuur pensioenfondsen in werking. Deze wet heeft een verbetering van het functioneren van het Bestuur, de verantwoording en het intern toezicht tot doel en beoogt een evenwichtige belangenafweging te waarborgen. De aanleiding voor de vernieuwde wetgeving is dat de toegenomen complexiteit van het besturen van een pensioenfonds vraagt om een andere organisatiestructuur dan voorheen én nog meer dan vroeger om deskundige bestuurders en interne toezichthouders die zelf 'in control' zijn en het belang van belanghebbenden bij al hun handelen scherp in beeld hebben.

De bedoeling van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen is dat het pensioenfondsbestuur meer 'in control' is en blijft en goed kan bijsturen en corrigeren wanneer dat nodig is. Aangescherpte geschiktheidseisen aan (mede)beleidsbepalers, waaronder ook Raden van Toezicht als interne toezichthouders, gaan hier samen met organisatorische hervormingen. De wet beoogt dat de bestuursorganen van een pensioenfonds nog meer als een systeem van *checks and balances* gaan functioneren, met een duidelijke verdeling van de verschillende bestuurlijke taken (zeggenschap, toezicht en verantwoording) over de verschillende organen.

Waar in de 'Aanbevelingen deskundig en competent pensioenfondsbestuur' uit 2007 werd gesproken van de deskundigheidsniveaus 1 en 2 worden in plaats daarvan de termen geschiktheidsniveau A en B geïntroduceerd.

Jaarverslag 2013

Deskundigheid betekent nog geen geschiktheid. Wil een bestuur daadkrachtig en effectief kunnen zijn, dan dient het individuele bestuurslid, maar ook het Bestuur als team, over bestuurlijke competenties te beschikken.

De overstap naar de geschiktheidsniveaus A en B komt neer op het volgende: A omvat het oude deskundigheidsniveau 1, een deel van 2 en de nieuwe eisen ten aanzien van competenties en professioneel gedrag. B betreft een verdieping van het niveau A. De kenniscomponenten binnen de geschiktheidsniveaus A en B verschillen van elkaar. De kenniscomponent binnen niveau B is aanzienlijk verdiept ten opzichte van de kenniscomponent binnen geschiktheidsniveau A. Dit geldt ook ten aanzien van competenties. De component over het vereiste professionele gedrag van de bestuurder op niveau A en niveau B in principe gelijk aan elkaar. Het gaat dan om zaken als aantoonbaar voldoende tijd beschikbaar hebben, er blijk van kunnen geven de fondskarakteristieken 'in de genen' te hebben en een goed ontwikkeld bewustzijn te hebben op het gebied van de zogenaamde *board room dynamics*. Maar aan de basis van dit alles ligt uiteraard de integriteit van de bestuurder. Als we spreken over professioneel gedrag heeft integriteit daarin de sleutelrol.

Het Fonds erkende zelf al dat deskundigheid nog geen goed bestuur maakt. Het Fonds omarmt dan ook de verscherpte eisen die aan het Bestuur gesteld worden. Jaarlijks evalueert het Fonds haar eigen functioneren en wordt daarnaast kritisch beoordeeld door de visitatiecommissie.

Het Bestuur van het Fonds heeft in 2013 diverse trainingen gevolgd op het deskundigheidsniveau 2 en voldoet zowel aan de eisen die het Bestuur zichzelf oplegt als aan de eisen van de toezichthouder.

Voor 2014 zal het Bestuur zich opnieuw laten toetsen op de nieuwe geschiktheidseisen en afhankelijk van de resultaten aanvullende trainingen volgen.

Uitbesteding

Het Fonds heeft een aantal taken uitbesteed, te weten het vermogensbeheer (Delta Lloyd Asset Management N.V. en BlackRock), de pensioenadministratie (Delta Lloyd Levensverzekering N.V.) en de beleggings- en financiële administratie (KAS BANK). Tevens is KAS BANK de custodian voor het discretionaire mandaat.

Jaarverslag 2013

Het Fonds heeft met alle serviceorganisaties contracten afgesloten. Aan de hand van rapportages en on-site visits bewaakt het Fonds de kwaliteit van de uitbestede dienstverlening. Jaarlijks beoordeelt het Bestuur de ISAE 3402-rapporten van KAS BANK, Delta Lloyd Asset Management N.V. en Delta Lloyd Levensverzekering N.V. en bepaalt de impact van eventuele opmerkingen in deze rapporten op de eigen bedrijfsvorming.

Eind 2013 heeft het Bestuur het (onder)uitbestedingsbeleid herijkt. Voor alle serviceorganisaties is onderzocht of wordt voldaan aan dit beleid en zijn – indien noodzakelijk – aanvullende acties genomen. Het uitbestedingsbeleid werd mede herijkt, omdat het Bestuur in 2013 heeft besloten een onderzoek te doen naar een (nieuwe) organisatie voor de pensioenadministratie. De selectie wordt begeleid door PA Consulting en is nog onderhanden.

Bestuursvergaderingen

Het Bestuur komt maandelijks, met uitzondering van augustus, bijeen in een formele vergadering. De bestuursleden zijn in principe allemaal aanwezig bij deze vergaderingen. Van alle vergaderingen wordt een verslag gemaakt.

De belangrijkste onderwerpen die in 2013 in de bestuursvergaderingen zijn besproken, hebben onder meer betrekking op:

- de externe ontwikkelingen op het gebied van pensioenen en de mogelijke impact hiervan op het Fonds;
- de ontwikkeling van de financiële positie van het Fonds, mede in relatie tot het bij De Nederlandsche Bank ingediende herstelplan;
- de ontwikkeling van de beleggingen, waaronder het beleggingsbeleid, de beleggingsresultaten en de selectie van een nieuwe vermogensbeheerder voor de return portefeuille de communicatie richting deelnemers;
- het bevorderen van de deskundigheid van de bestuurders;
- de door de sponsor voorgestelde nieuwe pensioenregeling;
- de opvolging van de aanbevelingen uit 2012 van de Visitatiecommissie en de certificerend actuaris;
- de uitkomsten van het data readiness onderzoek, uitgevoerd door Towers Watson B.V.;
- het verder verbeteren van de risicobeheersing van het Fonds;
- de verdere invulling van de commissies van in het Fonds; en
- de gevolgen van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen voor de governance van het Fonds.

Jaarverslag 2013

Themaonderzoek Uitvoering Vermogensbeheer

In 2011 is De Nederlandsche Bank gestart met een onderzoek naar uitbesteding van vermogensbeheer door pensioenfondsen. Ons Fonds was één van de veertig pensioenfondsen die onderdeel waren van het onderzoek. De Nederlandsche Bank heeft voor het mandaat bij Delta Lloyd Asset Management beoordeeld of er voldoende begrenzings in het mandaat zijn opgenomen en of de vermogensbeheerovereenkomst voldoet aan de Pensioenwet. In oktober 2012 heeft De Nederlandsche Bank het Fonds geïnformeerd over de uitkomst van het onderzoek. De conclusie van De Nederlandsche Bank was dat de overeenkomsten op onderdelen te veel ruimte geven aan de vermogensbeheerder. Het Bestuur heeft direct actie ondernomen om de gesignaleerde punten weg te werken. Het Fonds heeft in april 2013 een voortgangsrapportage opgeleverd aan DNB over de status van de genomen acties en in oktober 2013 een eindrapportage waarin is gemeld dat alle bevindingen zijn opgevolgd.

Data readiness onderzoek

De Pensioenfederatie heeft pensioenfondsen geadviseerd om zelf, eenmalig, een steekproefonderzoek te doen, het zogenaamde Quinto P-onderzoek. Het Bestuur heeft besloten hieraan gehoor te geven en in 2013 is een onderzoek uitgevoerd door Towers Watson. Dit onderzoek richt zich vooral op de integriteit van de data zoals deze door onze pensioenuitvoerder Delta Lloyd Levensverzekeringen wordt gevoerd en de aanwezigheid van de juiste brondocumentatie. Aan de uitkomsten van dit onderzoek is in 2013 en 2014 verder opvolging gegeven.

Vooruitblik

Ook in 2014 zal de discussie met betrekking tot het Nederlands pensioenstelsel verder gevoerd worden. Staatssecretaris Klijnsma heeft aangegeven dat gestreefd wordt naar invoering van het nieuwe financiële toetsingskader (FTK) per 1 januari 2015. De inhoud van dit kader is echter nog niet helder.

Per 1 januari is de nieuwe pensioenregeling gestart, inclusief een aangepast toeslagenbeleid en een gewijzigde financiering. Hierbij komt meer verantwoordelijkheid bij het Bestuur te liggen. Ook zal per 1 januari 2014 en per 1 januari 2015 het Witteveen kader worden aangepast. Dit kader stelt de fiscale voorwaarden voor het opbouwen van een pensioen. De leeftijd voor aanvullende pensioenopbouw onder fiscaal aantrekkelijke voorwaarden gaat vanaf 2014 omhoog naar 67 jaar. Daarnaast worden de fiscale

Jaarverslag 2013

voorwaarden vanaf 2015 waarschijnlijk beperkt tot een inkomen van €100.000 en wordt het opbouwpercentage verlaagd. Het Bestuur zal beoordelen of de pensioenregeling 2014 voldoet aan het kader per 1 januari 2015.

Met de focus op kosten, continuïteit en deskundigheid houdt het Bestuur de ontwikkelingen binnen de pensioensector en binnen de financiële sector nauwlettend in de gaten. Jaarlijks wordt beoordeeld wat voor gevolgen deze ontwikkelingen hebben voor de zelfstandigheid van het Fonds.

Vanaf juli 2104 zal het Bestuur zijn aangevuld met een gepensioneerde deelnemer, dit naar aanleiding van de inwerkingtreding van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen.

Dit bovenop de reguliere bestuurstaken en de selectie van een pensioenadministrateur zal ook 2014 weer tot een bewogen jaar maken.

Amsterdam, 6 juni 2014

Bestuur Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK:

Mark Stoffels, voorzitter

Ard de Wit, vice voorzitter

Ronald Buisman

Remko Dieker

Tamis Stuker

Petra Valk

Jaarverslag 2013

Jaarrekening

Jaarverslag 2013
Balans

(In duizenden euro's, na resultaatbestemming)

		2013	2012
	Toelichting		
Activa			
Beleggingen voor risico pensioenfonds	1	225.660	218.676
Vorderingen en overlopende activa	2	2.473	1.945
Overige activa	3	378	659
Totaal activa		228.511	221.280
Passiva			
Stichtingskapitaal en reserves	4	26.891	15.719
Voorziening pensioenverplichtingen	5	197.824	205.385
Beleggingen voor risico pensioenfonds	1	3.710	18
Overige schulden en overlopende passiva	6	86	158
Totaal passiva		228.511	221.280

Jaarverslag 2013
Staat van baten en lasten

(In duizenden euro's)

		2013	2012
Baten			
Premiebijdragen	7	7.398	8.262
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	8	3.011	30.417
Uitkering herverzekeraar	9	526	60
Technisch resultaat	10	-65	148
Overige baten		13	-
		10.883	38.887
Lasten			
Mutatie technische voorzieningen:			
Pensioenopbouw	5	5.333	5.975
Toeslagverlening	5	330	344
Rentetoevoeging	5	726	2.968
Onttrekkingen pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	5	-4.786	-4.310
Wijziging marktrente	5	-7.592	10.740
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	5	-1.932	-9
Aanpassing sterftekansen	5	502	1.941
Overige wijzigingen	5	-142	-1.288
Pensioenuitkeringen	11	4.653	4.296
Saldo van overgedragen rechten	12	1.619	7
Pensioenuitvoeringskosten	13	646	714
Premie herverzekeraar	14	354	376
		-289	21.754
Saldo van baten en lasten		11.172	17.133

Jaarverslag 2013
Kasstroomoverzicht

	2013	2012
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	7.262	7.137
Betaalde pensioenuitkeringen	-4.897	-4.149
Ontvangen waardeoverdrachten	116	0
Betaalde waardeoverdrachten	-1.735	-7
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-903	-456
Ontvangen uitkeringen inzake herverzekeraar	53	161
Premies herverzekering	-374	-401
Afwikkeling wachtgeldreserve	334	-
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	-144	2.285
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	68.738	119.447
Aankopen van beleggingen	-71.290	-129.085
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	2.501	7.657
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-100	-197
Saldo vooruitbetaalde kosten	14	12
Kruisposten	-	120
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-137	-2.046
Netto kasstroom	-281	239
Liquide middelen aan het begin van het boekjaar	659	420
Netto kasstroom	-281	239
Liquide middelen aan het eind van het boekjaar	378	659

Jaarverslag 2013

Toelichting behorende tot de jaarrekening

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

Het doel van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK, statutair gevestigd te Amsterdam (hierna "het Fonds") is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het Fonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Het Fonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van KAS BANK N.V..

Overeenstemmingverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Het Bestuur heeft op 28 mei 2014 de jaarrekening opgemaakt.

Algemene grondslagen

Gehanteerde grondslagen bij de opstelling van de jaarcijfers

De grondslagen voor financiële verslaggeving zijn op alle in deze jaarrekening vermelde perioden voor het Fonds consistent toegepast. De jaarcijfers worden gepresenteerd in duizenden euro's, tenzij anders weergegeven. In tabellen opgenomen berekeningen zijn gebaseerd op niet-afgeronde bedragen; er kunnen zich daarom afrondingsverschillen voordoen. De euro fungeert als de functionele valuta van het Fonds.

Voor vergelijkingsdoeleinden zijn, daar waar nodig, de vergelijkende cijfers aangepast.

Waarderingsgrondslagen

De jaarrekening is opgesteld op basis van historische kostprijs met uitzondering van de onderstaande activa en passiva:

- Toelichting 1, Beleggingen voor risico pensioenfonds
- Toelichting 5, Voorziening pensioenverplichtingen

Baten worden in de Staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel,

Jaarverslag 2013

samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten en lasten worden in de Staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

In het bijzonder wordt informatie over belangrijke punten van schattingonzekerheden en kritische oordelen bij de toepassing van de grondslagen die het meest van invloed zijn op de in de jaarrekening opgenomen bedragen gegeven in de volgende onderdelen van de toelichting:

- Toelichting 1, waardering van derivaten
- Toelichting 5, waardering van de technische voorziening

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden verantwoord in de Staat van baten en lasten opgenomen onder Beleggingsresultaten risico pensioenfonds.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen worden verantwoord in de Staat van baten en lasten opgenomen onder Beleggingsresultaten risico pensioenfonds.

Jaarverslag 2013

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Specifieke grondslagen

Financiële instrumenten

Algemeen

De financiële instrumenten van het Fonds bestaan uit de Beleggingen voor risico pensioenfonds.

Een financieel instrument wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het Fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Waardering bij eerste opname

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde plus eventuele direct toerekenbare transactiekosten. De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen die tot een transactie bereid en die onafhankelijk van elkaar zijn. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de transacties niet in het kader van executie of liquidatie worden uitgevoerd.

Jaarverslag 2013

Na eerste opname worden aandelen, vastrentende waarden en derivaten als volgt gewaardeerd:

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen met een beursnotering worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende koers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Dividenden worden in de Staat van baten en lasten verantwoord onder Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (directe beleggingsopbrengsten) op het moment dat het recht van de entiteit wordt gevestigd. In het geval van beursgenoteerde effecten is dit de datum waarop het aandeel ex-dividend gaat. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de Staat van baten en lasten onder Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (indirecte beleggingsopbrengsten).

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden met een beursnotering worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende koers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Couponrente wordt in de Staat van baten en lasten verantwoord onder Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (directe beleggingsopbrengsten). Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de Staat van baten en lasten onder Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (indirecte beleggingsopbrengsten).

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van waarderingmodellen.

Jaarverslag 2013

Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de Staat van baten en lasten onder Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (indirecte beleggingsopbrengsten).

Overige activa, vorderingen en overlopende activa

Overige activa en Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste opname gewaardeerd op reële waarde. Na eerste opname worden vorderingen gewaardeerd op gearmordiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Stichtingskapitaal en reserves

Het Stichtingskapitaal en reserves bestaan uit het Stichtingskapitaal en de reserves. Aan de reserves wordt het saldo van baten en lasten toegevoegd.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de rekenrente.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van de op de balansdatum geldende pensioenreglementen en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van onder meer de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- Rekenrente: De rentetermijnstructuur ultimo boekjaar zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank, welke is gebaseerd op een 3 maandsgemiddelde rente en een Ultimate Forward Rate.

Jaarverslag 2013

- Sterftekansen: ontleend aan door het Actuarieel Genootschap gepubliceerde prognosetafel AG prognosetafel 2012-2062, toegepast met ervaringssterfte op basis van Mercer-model 2012 (inkomensklasse "Hoog").
- Voor partnerpensioen is aangenomen dat de vrouwelijke partner drie jaar jonger is dan de verzekerde man en de mannelijke partner drie jaar ouder dan de verzekerde vrouw.
- Gehuwdheid: bij de vaststelling van de Voorziening voor partnerpensioen wordt uitgegaan van leeftijdsafhankelijke gehuwdheidskansen.
- De opslag voor dekking van excassokosten is 2% van de voorziening.

Mutaties in de voorziening pensioenverplichting als gevolg van onder meer toeslagen, uitkeringen, pensioenopbouw en wijziging marktrente worden verantwoord in de Staat van baten en lasten onder Lasten.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste opname gewaardeerd op reële waarde. Na eerste opname worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

Jaarverslag 2013
Balans per 31 december 2013
2013
2012
1. Beleggingen voor risico pensioenfonds

Onderstaand is de verdeling van de beleggingen naar actief en passiefzijde van de balans

weergegeven:

Actief	225.660	218.676
Passief	-3.710	-18
	<hr/>	<hr/>
	221.950	218.658

De ontwikkelingen in de beleggingsportefeuille in het boekjaar zijn als volgt samen te vatten:

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Totaal
Stand per 1 januari 2013	50.955	159.502	8.201	218.658
Aankopen	61.701	9.520	-	71.221
Verkopen	-52.689	-14.487	-1.427	-68.603
Herwaardering	8.677	-1.821	-6.182	674
Stand per 31 december 2013	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	68.644	152.714	592	221.950
Stand per 1 januari 2012	46.832	124.745	14.870	186.447
Aankopen	11.520	65.745	-	77.265
Verkopen	-12.677	-39.950	-14.177	-66.804
Herwaardering	5.280	8.962	7.508	21.750
Stand per 31 december 2012	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	50.955	159.502	8.201	218.658

De volgende tabel geeft een analyse van de beleggingen die gewaardeerd worden op actuele waarde, per waarderingsmethode. De waarderingsmethoden worden ingedeeld naar de volgende niveaus:

Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen van identieke beleggingen in een actieve markt.

Niveau 2: Actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

Niveau 3: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin geen gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

Jaarverslag 2013

	Niveau 1	Niveau 2	Totaal
Per 31 december 2013			
Aandelen	-	68.644	68.644
Vastrentende waarden	24.586	128.128	152.714
Derivaten		592	592
	-	128.720	221.950
Per 31 december 2012			
Aandelen	4.416	46.539	50.955
Vastrentende waarden	40.989	118.513	159.502
Derivaten	-	8.201	8.201
	45.405	173.253	218.658

	2013	2012
De beleggingen voor risico pensioenfondsen zijn als volgt te verdelen:		
Aandelen		
Aandelen mature markets	61.999	46.527
Aandelen emerging markets	6.645	4.428
	68.644	50.955
Vastrentende waarden		
Staatsobligaties	75.449	84.733
Credit funds	73.921	67.444
Liquiditeit	1.995	1.529
Deposito/call rekening	1.349	5.796
	152.714	159.502
Derivaten		
Valutaderivaten	154	-17
Rentederivaten	438	8.218
	592	8.201

De derivaten bestaan uit een positieve marktwaarde en een negatieve marktwaarde zoals hieronder gespecificeerd:

Positieve marktwaarde	4.302	8.219
Negatieve marktwaarde	-3.710	-18
	592	8.201

Het Fonds gebruikt derivaten hoofdzakelijk om marktrisico's af te dekken. Een van de belangrijkste risico's uit het gebruik van derivaten is het kredietrisico's. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen.

Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. Per 31 december 2013 zijn dit RBS Plc, Nomura en Credit Suisse voor rente derivaten en KAS BANK N.V. voor valuta termijn affaires. Ook worden contracten zo veel mogelijk afgesloten op basis van standaardvoorwaarden, zodat posities van het Fonds adequaat worden

Jaarverslag 2013

afgedekt door verkregen onderpanden en zekerheden. Onderpand wordt op dagbasis uitgewisseld voor de rente derivaten. Voor de valutatermijn affaires wordt geen onderpand uitgewisseld, vanwege de korte looptijd van de contracten en daardoor lagere exposure.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivaten posities per 31 december 2013:

Type contract	Expiratie datum	Contract omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
Forward gbp	27-1-2014	gbp 3.438	-27		-27
Forward jpy	27-1-2014	jpy 568.041	61	61	
Forward usd	27-1-2014	usd 33.627	120	120	
Valutaderivaten			154	181	-27
Swap	21-12-2024	10.000	1.541	1.541	-
Swap	21-12-2029	10.000	1.770	1.770	-
Swap	19-11-2030	30.000	811	811	-
Swap	14-8-2032	59.000	-3.683	-	-3.683
Rentederivaten			439	4.122	-3.683

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2012:

Type contract	Expiratie datum	Contract omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
Forward gbp	28-1-2013	gbp 3.195	-18	-	18-
Forward usd	28-1-2013	usd 17.887	1	1	0
Valutaderivaten			-17	1	-18
Swap	21-12-2024	10.000	2.210	2.210	-
Swap	21-12-2029	10.000	2.696	2.696	-
Swap	19-11-2030	30.000	2.168	2.168	-
Swap	14-8-2032	59.000	1.144	1.144	-
Rentederivaten			8.218	8.218	-

Het Fonds heeft eind 2013 € 0,9 miljoen (2012: € 7,8 miljoen) aan onderpand ontvangen in de vorm van liquiditeiten. Het ontvangen onderpand staat ter vrije beschikking van het Fonds (het Fonds is juridisch, maar geen economisch eigenaar). Tevens heeft het Fonds voor € 0,6 miljoen (2012: € 3,9 miljoen) onderpand verstrekt in de vorm staatsobligaties.

Jaarverslag 2013

	2013	2012
2. Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen op sponsor	1.383	1.017
Vorderingen op verzekeraar	1.055	693
Te vorderen dividend	35	234
Overlopende activa	-	1
Stand per 31 december	2.473	1.945

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar. De vordering op de sponsor betreft de nacalculatie van de premie over 2013. De belangrijkste posten uit de vordering op DLL zijn de nog te ontvangen technische resultaatdeling en nog te ontvangen overlijdensrisicokapitalen.

3. Overige activa

Liquide middelen	378	659
Stand per 31 december	378	659

Onder liquide middelen worden opgenomen tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn.

4. Stichtingskapitaal en reserves

Stand per 1 januari	15.719	-1.414
Uit bestemming Staat van baten en lasten	11.172	17.133
Stand per 31 december	26.891	15.719

Solvabiliteit

Minimaal vereist eigen vermogen	8.243	8.539
Vereist eigen vermogen	26.628	24.997

Minimaal vereist eigen vermogen	104,2%	104,2%
Vereist eigen vermogen	113,5%	112,2%

Het Bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het Fonds en maakt daarom voor de berekening van het vereist eigen vermogen gebruik van het standaardmodel.

Herstelplan

Op het Fonds was in 2013 een korte- en langetermijnherstelplan van toepassing. Per 31 december 2013 is de dekkingsgraad van het Fonds 113,6%. Dit is hoger dan het minimaal vereist vermogen (104,2%) waardoor op het Fonds niet langer een kortetermijnherstelplan van toepassing is. Ook is

Jaarverslag 2013

deze dekkingsgraad hoger dan het vereist vermogen (113,5%). Om echter het langetermijnherstelplan niet langer van toepassing te laten zijn, moet het Fonds drie kwartalen achter elkaar een dekkingsgraad hoger dan het vereist eigen vermogen hebben. Per 31 december was dit het eerste kwartaal.

5. Voorziening pensioenverplichtingen

De ontwikkeling van de voorziening voor pensioenverplichtingen is als volgt:

	2013	2012
Stand per 1 januari	205.385	189.024
Pensioenopbouw	5.333	5.982
Toeslagverlening	330	337
Rentetoevoeging	726	2.968
Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-4.786	-4.310
Wijzigingen marktrente	-7.592	10.740
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-1.932	-9
Aanpassing sterftekansen	502	1.941
Overige wijzigingen	-142	-1.288
Stand per 31 december	197.824	205.385

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen een langlopend karakter. Aan de sponsor wordt de kostendeekkende premie in rekening gebracht. De pensioenregeling heeft een structureel karakter.

De voorziening is naar categorieën van deelnemers als volgt samengesteld:

Actieve deelnemers	89.707	99.131
Gewezen deelnemers	46.817	46.905
Pensioengerechtigden	61.300	59.349
	197.824	205.385

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagverlening

Op de aanspraken van deelnemers aan de pensioenregeling 2008 en 2011 is per 1 januari 2013, conform de CAO, geen toeslag verleend (0%). Per 1 juli 2013 is er een toeslag van 0,3% doorgevoerd op de rechten van gepensioneerden en slapers.

Jaarverslag 2013

Rentetoevoeging

De technische voorziening wordt vastgesteld op basis van een door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Onder deze post is de voor de technische voorziening benodigde interest opgenomen, waarbij van de éénjaarsrente van de rentetermijnstructuur is uitgegaan (0,35%) (2012: 1,54%).

Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen en de pensioenuitvoeringskosten van de verslagperiode.

Wijziging marktrente

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt ultimo boekjaar contant gemaakt tegen de op dat moment geldende marktrente, zijnde de rentetermijnstructuur zoals door De Nederlandsche Bank wordt vastgesteld. Deze rentetermijnstructuur is vastgesteld met een driemaands gemiddelde en een Ultimate Forward Rate. De marktrente ultimo 2013 bedroeg gemiddeld 2,8% (2012: 2,5%). De duration of wel rentegevoeligheid van de voorziening is ongeveer 20 (2012: 21) op basis van dagrente en 16 (2012: 17) op basis van UFR.

Aanpassing sterftekansen

Eind 2012 heeft het CBS nieuwe inkomensafhankelijke levensverwachtingen gepubliceerd. Aan de hand van deze publicatie is het Mercer-model voor het vaststellen van de leeftijds- en inkomensafhankelijke correctiefactoren op de sterftekansen aangescherpt en geactualiseerd. In 2013 is door het Fonds de voorziening omgerekend naar het geactualiseerde Mercer-model 2012 (inkomensklasse "Hoog"). De invoering van het geactualiseerde Mercer-model per 31 december 2013 leidt ten opzichte van het oude Mercer-model 2010 (bij inkomensklasse "Hoog") tot een stijging van de technische voorziening met €502 (2012: €1.941).

Overige wijzigingen

Resultaat op kans systemen

	2013	2012
- Sterfte	64	-1.165
Overige technische grondslagen	-206	-123
	-142	-1.288

6. Overige schulden en overlopende passiva

Jaarverslag 2013

	2013	2012
Accountants- en advieskosten	32	97
Bestuurskosten	18	25
Beheerkosten	36	11
Toezichthouder	-	17
Overige	-	8
	<hr/>	<hr/>
	86	158

De Overige schulden en overlopende passiva hebben een resterende looptijd korter dan één jaar.

Jaarverslag 2013
Risicobeheer en derivaten
Algemeen

Het Bestuur is verantwoordelijk voor het risicomanagementbeleid van het Fonds. De ingestelde commissies zijn verantwoordelijk voor de invulling en monitoring van de aan deze commissies toegewezen risicocategorieën. Ten behoeve van het risicomanagementbeleid analyseert het Fonds periodiek de risico's die het Fonds loopt. Deze analyse is gebaseerd op de FIRM-systematiek (Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode) van De Nederlandsche Bank. Per risicocategorie heeft het Bestuur vastgesteld welke specifieke risico's het Fonds loopt, wat de kans is dat het risico zich voordoet, wat de mogelijke impact van het risico is, welke interne beheersingsmaatregelen moeten zijn getroffen en welke interne beheersingsmaatregelen zijn getroffen.

Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste financiële risico voor het Fonds is het niet nakomen van de pensioentoezeggingen. Een belangrijke maatstaf hiervoor is het aanwezige eigen vermogen. Wettelijk is een gestandaardiseerde methode vastgelegd om te kunnen toetsen of het aanwezige eigen vermogen voldoende is om een aantal specifieke risico's op te kunnen vangen (het standaardmodel). Bovenop de marktwaarde van de verplichtingen dienen extra buffers aan te worden gehouden om negatieve marktontwikkelingen, gedeeltelijk, op te kunnen vangen. De aan te houden vereiste buffer is afhankelijk van de risico's die het Fonds loopt, en bestaat uit de volgende risicocategorieën: rente, zakelijke waarden, valuta, krediet, grondstoffen en verzekeringstechnische risico's.

Jaarlijks vindt toetsing van het Vereist eigen vermogen plaats aan de hand van dit standaardmodel. De verschillende risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S7. Tevens wordt rekening gehouden met onderling compenserende effecten (diversificatie-effect). Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën:

	2013	2012
Buffers:		
S1 Renterisico	11.092	7.759
S2 Risico zakelijke waarden	17.073	17.524
S3 Valutarisico	5.432	5.944
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	2.639	3.002
S6 Verzekeringstechnisch risico	6.847	7.287
S10 Actief beheer risico	3.928	4.096
Vereist eigen vermogen	26.628	24.997
Dekkingsgraad	113,6%	107,7%
Minimaal vereist eigen vermogen	104,2%	104,2%
Vereist eigen vermogen	113,5%	112,2%

Jaarverslag 2013

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van het vastrentende deel van het belegde vermogen en van de pensioenverplichtingen verschillend veranderen door wijzigingen in de marktrente. Het renterisico van de verplichtingen wordt afgedekt met de portefeuille vastrentende waarden en met rentederivaten. De afdekking van het renterisico is vastgesteld op 60% met een bandbreedte van 55-65%. Eind 2013 was het renterisico van de verplichtingen voor 63,5% (2012: 58,2%) afgedekt met de portefeuille vastrentende waarden en met renteswaps. Op basis van de UFR is de hedge ratio 78,1%. Het Fonds stuurt de rentehedge overigens op basis van de dagcurve en niet de UFR curve, omdat de dagcurve een beter beeld van de economische werkelijkheid geeft. Het effect van de renteaafdekking was dit jaar € 7,5 miljoen negatief, tegenover een daling van de verplichtingen van op basis van de DNB UFR rentecurve van €6,9miljoen. Dit betreft zowel de passieve afdekking van het rente risico en de actieve beleggingen.

Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarde is het risico van wijziging in de waarde als gevolg van specifieke factoren die te herleiden zijn aan individuele beleggingen, de uitgevende instelling of generieke factoren. Alle beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk inzichtelijk worden in de beleggingsrapportage.

Valutarisico

Valutarisico is het risico dat de waarde van een belegging daalt als gevolg van veranderingen in valutakoersen. Het Fonds belegt ook buiten het Eurozone, waardoor het Fonds gevoelig is voor koersschommelingen van de betreffende valuta ten opzichte van de euro. Ten aanzien van het strategisch valutabeleid van het Fonds geldt dat 75% van de exposure in US dollar (USD) en Japanse Yen (JPY) en 75% van de exposure in Britse pond (GBP) wordt afgedekt met valutatermijncontracten. Obligatiebeleggingen in vreemde valuta worden voor 100% afgedekt met valutatermijncontracten. Het totaalbedrag dat buiten de euro wordt belegd bedraagt ultimo jaar 27% (2012: 23%) van de beleggingsportefeuille. Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten per saldo €154 duizend (2012: €-17 duizend), dit betreft het saldo van de valutaderivaten met een negatieve reële waarde van €27 duizend en een positieve reële waarde €181 duizend.

Jaarverslag 2013

	voor	2013 valuta- derivaten	nettopositie na	2012 nettopositie na
AUD	1.929		1.929	1.271
CAD	2.575		2.575	1.774
GBP	5.585	-4.130	1.455	2.333
HKD	2.142		2.142	-
JPY	5.394	-3.921	1.473	2.836
USD	33.522	-24.402	9.120	19.859
Overige	9.634		9.634	5.121

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het Fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het Fonds bepaalde vorderingen heeft. Van de portefeuille vastrentende waarden bestaat bijna 50% uit staatsleningen of staatsgerelateerde leningen en iets meer dan 50% uit investment grade credits. Het tegenpartijrisico verbonden aan de inzet van derivaten wordt op marktconforme wijze beheerst door het storten van onderpand bij bepaalde marktbevingen. Daarnaast wordt er gebruikgemaakt van tegenpartijen met een goede reputatie waardoor dit risico wordt beperkt.

Door de stijgende rente daalde de waarde van de afgesloten rentederivaten gedurende 2013. Partijen met wie het Fonds deze rentederivaten heeft afgesloten, zijn verplicht onderpand te storten ter hoogte van de waarde van de rentederivaten. Hierdoor had het Fonds ultimo 2013 voor € 0,9 miljoen aan onderpand in de vorm van cash ontvangen, tegenover een marktwaarde van de rente derivaten van € 0,6 miljoen.

Binnen de aandelenbeleggingsfondsen van BlackRock wordt securites lending toegepast om extra rendement te genereren. Het pensioenfonds heeft uitgebreid kennis genomen van de wijze waarop dit beleid binnen de betreffende beleggingsfondsen is vormgegeven.

De belangrijkste voorwaarden waartegen securities lending plaatsvindt zijn:

- Er dient minimaal 102% aan onderpand te worden gestort voor het uitlenen van Amerikaanse aandelen en minimaal 105% aan onderpand voor het uitlenen van overige aandelen.
- Enkel cash wordt geaccepteerd als onderpand. Deze cash wordt herbelegd in een cash collateral fund ('BlackRock Cash Equivalent Fund B') met strikte richtlijnen op het gebied van kredietrisico en liquiditeit.

Het lending programma is conservatief met een relatief laag percentage uitgeleend saldo (<10%).

Het risico bij securities lending is dat de inlener niet aan zijn verplichtingen kan voldoen, en tegelijkertijd dat het onderpand onvoldoende is om de uitgeleende effecten terug te kopen. Door dagelijkse collateral management en de haircut wordt dit risico gemitigeerd.

Jaarverslag 2013

Op kwartaalbasis wordt de beleggingscommissie geïnformeerd over het gevoerde securities lending programma (utilisation, opbrengsten en inzage collateral pool.)

Verzekeringstechnisch risico

De belangrijkste verzekeringstechnische risico's zijn het langlevenrisico, het kortlevenrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico. Het belangrijkste verzekeringstechnische risico is het langlevenrisico. Pensioenen worden levenslang uitgekeerd. Het Fonds dient daarom rekening te houden met de levensverwachting van de deelnemers. De levensverwachting wordt gebaseerd op waarnemingen uit het verleden en de verwachte verbetering in levensverwachtingen.

Het langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer leven dan op basis van de gehanteerde overlevingstafels wordt verwacht. Op het moment dat deelnemers langer leven dan vooraf is geschat, moet het Fonds langer pensioenen uitkeren. Als gevolg van deze langere uitkering volstaat de opbouw van de pensioenvoorziening niet voor de uitkering van de pensioenverplichtingen aan deze langer levende deelnemers. Het langlevenrisico wordt gedragen door het Fonds.

Een ander onderdeel van het verzekeringstechnisch risico is het risico van variatie in de sterfte van jaar tot jaar, het kortlevenrisico. Dit risico zorgt voor extra lasten voor nabestaandenpensioenen vanwege relatief vroegtijdig overlijden van deelnemers. Gezien de geringe omvang van het Fonds is dit risico herverzekerd, evenals het arbeidsongeschiktheidsrisico.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat het Fonds niet op het vereiste moment aan zijn verplichtingen kan voldoen, dit betreft vooral de pensioenuitkeringen. Het liquiditeitsrisico voor het Fonds is beperkt doordat de te ontvangen pensioenpremies groter zijn dan de uit te keren pensioenen, er niet belegd wordt in illiquide effecten en het Fonds onderpand voor rentederivaten kan geven aan tegenpartijen in de vorm van effecten (in plaats van liquiditeiten).

Operationele risico's, inclusief IT

Operationeel risico is het risico dat optreedt bij de uitvoering van de pensioen- en beleggingsactiviteiten, als gevolg van niet afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen. Het Bestuur geeft onder meer invulling aan de beheersing van het operationeel risico door per proces een procedure te hebben waarin onderbouwd het proces, de inherente risico's, de beheersingsdoelstellingen en de interne controlemaatregelen staan beschreven.

Uitbestedingsrisico

Jaarverslag 2013

Het uitbestedingsrisico is het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van het Fonds in gevaar komt door de aan derden uitbestede activiteiten (IT, operationele processen, ondersteunende diensten). In 2013 heeft het Bestuur dit de beheersing van dit risico vastgelegd in haar uitbestedingsbeleid. Het Fonds heeft het merendeel van de activiteiten waaronder vermogensbeheer en pensioen- en financiële administratie uitbesteed aan deskundige partijen. Bij het uitbesteden van werkzaamheden confirmeert het Bestuur zich aan de Bepalingen in de Pensioenwet. Met partijen worden contracten afgesloten en operationele afspraken gemaakt. Periodiek rapporteert de serviceorganisatie over het serviceniveau en/of vinden er op regelmatige basis gesprekken plaats over het serviceniveau. Ten aanzien van de interne beheersing bij de serviceorganisatie eist het Bestuur een ISAE3402-rapport over de door het Fonds uitbestede werkzaamheden.

Juridisch risico

Het juridisch risico is het risico samenhangend met (veranderingen in en naleving van) wet- en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van zijn rechtspositie, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn. Het Fonds laat al zijn belangrijke contractuele verplichtingen toetsen door een deskundige derde.

Integriteitsrisico

Het risico dat de integriteit van het Fonds en zijn organen dan wel het financiële stelsel wordt beïnvloed als gevolg van niet-integere, onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers dan wel van het Bestuur in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door de instelling opgestelde normen. Het Fonds heeft een gedragscode opgesteld. Er is een compliance officer benoemd die toeziet op de naleving van de gedragscode.

Jaarverslag 2013
Staat van baten en lasten over 2013

	2013	2012
7. Premiebijdragen		
KAS BANK N.V.	7.398	8.262
	7.398	8.262

De verschuldigde premie wordt in beginsel vastgesteld op basis van de gedempte kostendeckende premie (rekenvoet van 4%), rekening houdend met de dekkingsgraad van het pensioenfonds. Indien er sprake is van een reservetekort en de actuele rentetermijnstructuur (RTS) onder de 4% ligt, dan wordt de verschuldigde premie berekend op basis van de actuele RTS. Over 2013 was dit het geval. De totale kostendeckende premie over 2013 bedraagt € 7,4 miljoen (2012: € 8,3 miljoen). De gedempte premie over het boekjaar bedraagt € 5,6 miljoen (2012: € 6,2 miljoen). Conform de afspraken uit de uitvoeringsovereenkomst heeft het Fonds bovenop de kostendeckende premie over 2013 geen herstelbijdrage ontvangen.

8. Beleggingsopbrengsten risico Pensioenfonds

	Directe beleggings opbrengsten	Indirecte beleggings opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
2013				
Aandelen	93	8.664		8.757
Vastrentende waarden	373	-1.821		-1.448
Derivaten	1.788	-6.182		-4.394
Overige beleggingen	-	126		126
Kosten vermogensbeheer	-	-	-30	-30
	2.254	787	-30	3.011
2012				
Aandelen	2.557	5.280		7.837
Vastrentende waarden	4.895	8.962		13.857
Derivaten	1.230	7.508		8.738
Overige beleggingen	13	32		45
Kosten vermogensbeheer	-	-	-60	-60
	8.695	21.782	-60	30.417

Jaarverslag 2013

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en de vermogensbeheerders direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Kosten vermogensbeheer die bij de beleggingsfondsen zelf in rekening worden gebracht, zijn in deze berekening niet meegenomen. Deze kosten zijn wel meegenomen in de staat 'uitvoeringskosten' in het verslag van het Bestuur.

Het aandeel van het Fonds in de kosten die door de vermogensbeheerders ten laste van de beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten.

Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten.

9. Uitkeringen herverzekeraar

Onder uitkering herverzekeraar is opgenomen de nog te ontvangen bedragen uit hoofde van de op risicobasis verzekerde herverzekering voor kortleven- en arbeidsongeschiktheidsrisico.

10. Technisch resultaat

Op grond van de overeenkomst met Delta Lloyd Levensverzekering N.V. wordt een voordelig saldo van de technische resultaten over een periode van 2010-2012 verrekend tussen het Fonds en Delta Lloyd Levensverzekering N.V. in de verhouding 45/55. Over de periode 2013-2015 geldt de verdeling 50/50.

11. Pensioenuitkeringen

	2013	2012
Uitkeringen uit hoofde van ouderdomspensioen	3.784	3.444
Uitkeringen uit hoofde van nabestaandenpensioen	857	834
Uitkeringen uit hoofde van wezenpensioen	12	11
Afkopen	-	7
	4.653	4.296

12. Saldo van overgedragen rechten

Overgenomen pensioenverplichtingen	116	-
Overgedragen pensioenverplichtingen	-1.735	-7
	-1.619	-7

In 2013 was de dekkingsgraad boven de 100% waardoor het overdragen van pensioenverplichtingen weer mogelijk was. De resultaten op overdrachten ontstaan door een verschil in de berekeningsgrondslagen van het Fonds enerzijds en de wettelijke rekenregels bij waardeoverdrachten anderzijds.

Jaarverslag 2013
13. Pensioenuitvoeringskosten

Het honorarium van de accountantskosten van KPMG Accountants N.V. bestaat uit de controle van de jaarrekening en de Pensioenwetstaten. Er zijn geen andere controle of adviesdiensten door KPMG Accountants N.V. verleend.

	2013	2012
Administratiekosten Delta Lloyd	180	195
Administratiekosten KAS BANK	111	116
Advieskosten	229	268
Accountantskosten	33	55
Bestuurskosten	65	56
Kosten toezicht	19	21
Overige kosten	9	3
	646	714

14. Premie herverzekeraar

Het saldo bestaat uit betaalde premies voor overlijdensrisicokapitalen en arbeidsongeschiktheidsrentes.

Verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen, tussen het Fonds en de sponsor KAS BANK en tussen het Fonds en de bestuurders van het Fonds.

Transacties met verbonden partijen

Betreffende de uitvoeringsovereenkomst tussen het Fonds en KAS BANK met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling is het volgende relevant:

- de wijze waarop de premie wordt vastgesteld;
- de wijze waarop en de termijnen waarin de premie moet worden voldaan;
- de procedures die van toepassing zijn bij het niet-nakomen van de verplichting tot premiebetaling van de sponsor;
- procedures die gelden bij het opstellen en wijzigen van het pensioenreglement;
- voorwaarden waaronder toeslagverlening (indexatie) plaatsvindt; en
- uitgangspunten en procedures die van toepassing zijn ten aanzien van de besluitvorming over vermogenoverschotten en vermogenstekorten.

Er hebben zich gedurende het verslagjaar (2012: geen) geen transacties voorgedaan tussen het Fonds en bestuurders van het Fonds.

Jaarverslag 2013

Aantal personeelsleden

Bij het Fonds zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de sponsor. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van de sponsor.

Bezoldiging bestuurders

Er vindt geen bezoldiging plaats aan de bestuurders van het Fonds.

Belastingen

De activiteiten van het Fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Jaarverslag 2013

Overige gegevens

Bestemming van Saldo van baten en lasten

Het saldo van baten en lasten van € 11.172 wordt ten gunste van de reserves gebracht.

Jaarverslag 2013

Actuariële Verklaring over het jaar 2013

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK te Amsterdam is aan Milliman Pensioenen vof de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2013.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

In overeenstemming met de richtlijn "Samenwerking tussen accountant en actuaris ter zake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen" heeft de accountant van het pensioenfonds mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens en de bevindingen van de accountant ten aanzien hiervan zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt voor mijn beoordelingswerkzaamheden heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik onder meer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld, en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegeane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Jaarverslag 2013

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een toereikende solvabiliteit.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de toeslagen beperkt zijn.

Amsterdam, 23 juni 2014

Drs R. van der Meer AAG

verbonden aan Milliman Pensioenen v.o.f.

Jaarverslag 2013**Controleverklaring van de onafhankelijke accountant**

Aan: het Bestuur van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening over 2013 van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK te Amsterdam gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht over 2013 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met het Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het inrichten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Jaarverslag 2013

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK per 31 december 2013 en van het resultaat over 2013 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Utrecht, 23 juni 2014

KPMG Accountants N.V.

A.J.H. Reijns RA